

Siirtolaisuus – Migration 4/2001

28. vuosikerta / 28th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / tel. (0)2-2317 536
Fax (0)2-2333 460
Sähköposti / E-mail: taisai@utu.fi
Internet: www.migrationinstitute.fi

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors

Elli Heikkilä, Maija-Liisa Kalhama

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Lay out

Anne Virtanen

Tilaushinta / Subscriptions

(4 numeroa / nummer / issues)
Suomi ja Pohjoismaat: 10 euroa/vuosi
Osuuspankki 571113-411 441
Finland och Skandinavien: 10 euro/år
& other countries \$18.00 a year
via Eurogiro eller/or SWIFT till/to
OKOBANK 571113-411 441 Helsinki, Finland
SWIFT OKOYFIHH, Telex 124714 okohe fi

Vammalan Kirjapaino Oy, 2001

Sisältö • Contents

Olavi Koivukangas
Pääkirjoitus • Editorial

Peter Kivisto
**Post-colonial Britain:
Immigration and the emergence
of a multicultural society**

Martti Hirvonen
**Suomen väestön keskittyminen
suuriin keskuksiin vuodesta 1875
vuoteen 2000**

Paul White
**Japanese migrants in London:
a 'transient community'**

Sari Greijus
**Euroopan itälaajenemisen
vaikutuksista Suomen työmarkkinoihin:
Onko odotettavissa muuttoryntäystä
Virosta?**

Konferenssit

Tutkimuspäällikön palsta

Tiedotuksia

*Kansi: Siirtolaisuusinstituutti muuttopuuhissa. –
Kuva: Jouni Korkiasaari.*

*Cover: The Institute of Migration is moving. –
Photo: Jouni Korkiasaari.*

Muuttoa ja kehitystä

Siirtolaisuusinstituutti aloitti toimintansa vuonna 1974 Turun kasarmialueella sijainneessa rakennuksessa. Vuoden 1981 syksyllä instituutti sai Turun kaupungin osoittamat tilat Piispankatu 3:ssa. Sijainti Turun korkeakoulujen välittömässä läheisyydessä ja myös lähellä kaupungin keskustaa on ollut hyvä.

Koska Stiftelsen för Åbo Akademi on viime vuonna ostanut Piispankadun kiinteistön Turun kaupungilta, siirtyy Siirtolaisuusinstituutti nyt vuoden vaihduttua toisiin kaupungin tiloihin osoitteeseen Linnankatu 61. Myös uuden tilan sijainti on hyvä. Se on lähellä Turun satamaa, matkailijoiden reitin varrella, ja lähitöillä toimivat Forum Marinum merimuseo, Turun maakuntamuseo ja Taideakatemia ym. kulttuurilaitokset tarjoavat mahdollisuuksia hyvään yhteistyöhön.

Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus aloitti toimintansa vuonna 1994 Peräseinäjoella. SIPA

on erikoistunut Pohjanmaan muuttoliikkeisiin, mutta sen valtakunnallinen merkitys korostuu, kun Peräseinäjoelle suunnitellaan Suomen siirtolaisuuden museota.

Instituutin toiminta eri sektoreilla, erityisesti muuttoliiketutkimus, on laajentunut merkittävästi viime vuosina. Fyysisen muuton yhteydessä teemme myös henkistä inventaariota ja visioidemme tarkentamista. Siirtolaisuusinstituutin asiantuntemus ja muut resurssit ovat palveluvalmiina heti uusiin tiloihin asetuttamme.

Lopuksi haluaisin kiittää lämpimästi minua 60-vuotispäivänäni muistaneita yhteisöjä ja yksityishenkilöitä sekä Suomessa että kaikilla mantereilla, joissa asuu suomalaisia siirtolaisia ja heidän jälkeläisiään.

Olavi Koivukangas

Siirtolaisuusinstituutti muuttaa. Uusi osoite 8.1.2002 alkaen on

**Linnankatu 61, 3. krs
20100 Turku
puh. 02-2317 536 (ennallaan)
fax 02-2333 460 (ennallaan)**

The Institute of Migration is moving. The new address from the 8th of January, 2002 is

**Linnankatu 61, 3rd floor
20100 Turku, Finland
Phone +358-2-2317 536 (as before)
fax +358-2-2333 460 (as before)**

Moves and development

The Institute of Migration began its activities in the location of former 'barrack' area of Turku in 1974. In autumn 1981, premises were made available to the Institute by the town of Turku at Piispankatu 3. The location was excellent, in the immediate vicinity of all three Institutes of Higher Education and near the town centre.

Because Stiftelsen för Åbo Akademi last year bought the Piispankatu property from the town, the Institute is now moving, at the turn of the year, to other town-owned premises, to Linnankatu 61. The location of the new premises is also good. They are near Turku harbour, on the tourist route, while the nearby Forum Marinum maritime museum, the Turku Provincial museum, the Art Academy and other cultural institutions offer good opportunities for fruitful co-operation.

The Institute of Migration Regional Centre of Ostrobothnia was opened in Peräseinäjoki in 1994. This

centre has specialised in Ostrobothnian migration, but its importance nationally has been greatly enhanced by the plans to house the Finnish Migration museum in Peräseinäjoki.

Our activities in various sectors, especially migration research, have expanded significantly in recent years. In connection with our physical move, we will also be taking stock mentally and defining our visions more clearly. The Institute's expertise and other resources will be at your service as soon as we are settled in our new premises.

Finally, I would like to take the opportunity to warmly thank all the organisations and individuals, both in Finland and on all the continents where Finnish immigrants and their descendants live, for remembering me on my 60th birthday.

Olavi Koivukangas

Post-colonial Britain: Immigration and the emergence of a multicultural society

Peter Kivisto

The end of World War II marked a watershed in British history. Once the world's preeminent industrial power, the devastation of the war was the final contributing factor to a process of economic decline vis-à-vis other industrial nations that dated to the 1890s. Though still one of the most important capitalist industrial economies, its earlier preeminence was no more. At the same time, the British Empire, which had been the largest empire during the imperialist age, was progressively dismantled. From the perspective of the metropole, its colonies were increasingly seen as too costly to maintain in both economic and political terms. Moreover, the legitimacy of the racist ideologies that had shaped imperialism and served as rationales for colonial rule were undermined by their association with the racist ideology of Nazi Germany (Füredi 1998). However, at the same time, the nation began the process of wartime recovery and rebuilding, and thus served as

a spur to immigration. As it did so, it became clear that as the economy of England prospered – particularly the southeast of England – the regions of Scotland and Wales lagged behind.

During the economic recovery that got underway after World War II, waves of immigrants from Britain's colonies or former colonies entered the nation. The new arrivals came overwhelmingly from British Commonwealth nations, and thus they possessed the British passports that gave them ready access to the empire's hub (Davison 1964). The vast majority of the newcomers can be divided into three major groups, based on their points of origin: the Caribbean, the Indian subcontinent, and Africa. The Caribbean contingent began to arrive in Britain in part due to the entry restrictions placed on them by the passage of the McCarran-Walter Act in the United States that denied their ability to enter this nearby nation (Grosfoguel 1997). With this destination effectively cut off, Britain became the main immigrant destination of English-speaking West Indians. While by far the largest numbers were from Jamaica, constituting about a half of the immigrants from the region, a wide

range of countries were involved, including Antigua, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, St. Kitts, St. Lucia, and Trinidad and Tobago. Throughout the 1950s, the majority of nonwhite immigrants came from the West Indies. According to the 1991 census, about a half million British blacks trace their backgrounds to the Caribbean (Peach 1991, Goulbourne 1998:42–43).

Immigrants from the Indian subcontinent come from four countries: India, Pakistan, Bangladesh, and Sri Lanka. They include Muslims, Sikhs, and Hindus. The earliest arrivals were mainly young men from rural backgrounds with low literacy levels who came to Britain either as a result of service in the British military or with the hope of being able to accumulate sufficient assets to restore the wealth and status of their families back home (Holmes 1988). However, many did not return, and in fact they became the beachhead for a chain migration that would grow in the 1960s into a large immigration stream. Later arrivals included a growing segment of more highly educated professionals and businesspersons.

When speaking of immigrants from Africa, it's important to dis-

*Peter Kivisto is currently Professor and Chair of Sociology at Augustana College, Rock Island, Illinois. His most recent book is *Multiculturalism in a Global Society* (Blackwell, 2002).*

tinguish between blacks and Indians. The former contributed relatively small numbers, generally from such West African nations as Nigeria, Ghana, and Sierra Leone. However, of particular significance to the politics of British immigration during the 1960s and 1970s were Indians forced out of East Africa by political events and who became in the process, in the phrase of Paraminder Bhachu (1985) "twice migrants." Diasporic Indians settled in many places in Africa, where they established themselves as "middle-men minorities," entrepreneurs whose clientele were often the most impoverished sectors of the African community. In some post-independence nations in East Africa, nationalistic policies were implemented that called for the "Africanization" of the local economies. What this amounted to was a challenge to the livelihoods of the Indian communities. The first campaign occurred in Kenya in 1966, which resulted in the flight of Indians to several destinations, including Canada and India; many Indians holding British passports opted for the United Kingdom. Similar campaigns subsequently were undertaken in Malawi and Tanzania, but as Harry Goulbourne (1998: 44) observes, "by far the most dramatic exodus of Asians from East Africa was from Uganda in 1972, as a result of the expulsion of Asians, citizens and non-citizens alike, by the dictator Idi Amin."

The earlier stream in the 1950s expanded considerably from the 1960s forward due to the combined impact of these three components. While some new arrivals came, at

least in part, for political reasons, as a whole this was overwhelmingly a labor migration: people moving to the industrial heartland where they concluded that there were greater economic opportunities than they could find at home (Solomos and Back 1995). The earliest arrivals tended to be young men, often unskilled and illiterate, that hoped to accumulate assets capable of restoring the economic well-being and social status of their parents in the homeland. They viewed themselves as temporary laborers or sojourners, not intent on remaining abroad, but instead hoping to return home with needed capital. However, by the 1960s a pattern of voluntary chain migration was firmly in place and, moreover, complementing the unskilled workers were skilled professionals and businesspersons (Holmes 1988). Dependents also began to arrive, and with family reunification came the emergence of ethnic communities.

Cultural differences between these communities and the host society provoked an immediate anti-immigrant response in all quarters of British society. Indeed, as Christian Joppke (1996: 478) writes, "In the 1950s, 'no blacks, no dogs' signs were not rare sights in houses and shop windows across Britain." Not only did these new arrivals raise anew the question of what it means to be British in an increasingly multicultural society. They did so by also raising the specter of race (Rich 1986). In his perceptive account of British race relations, 'There Ain't No Black in the Union Jack' (1987), the cultural sociologist Paul Gilroy traces the shifting responses on

the part of the host society to the new people of color, focusing on the various reformulations of the category of "other" that have arisen since mid-century.

In fact, there is much that the new immigrants share with their established British counterparts, due to the impact of colonial administration on such matters as politics, education, and work, and as a consequence of the role of Christian missionary efforts during the colonial era. While British colonial administrators did not demand the assimilation of the colonized into English culture, as for example their French and Portuguese counterparts did, they did succeed in inculcating much about British culture, law, and politics (Goulbourne 1998: 38-39; see also, Banton 1983). However, at the same time, what Ann Swidler (1986) calls the "cultural tool kits" of the new ethnics reflect differences, at times profound differences, from the host society's culture. The new immigrants operate with what Gilroy (1993), in a reference to W.E.B. DuBois, refers to as "double consciousness": they occupy a cultural space that straddles both their old world and the new world they have come to inhabit.

During the first phase of immigration, non-white immigrants were uniformly referred to as black, reflective of the fact that host society tended to treat all in a similar fashion (Modood 1988). However, more recently there has been considerably more recognition of immigrant diversity on the part of the British public. Thus, there is a greater tendency to define groups in terms of national origin: Indian, Pakistani, Bengali, Jamaican, Trini-

dadian, and so forth. Likewise, there is a greater awareness of religious differences within and among these groups: Muslims, Hindus, and Sikh, for example. Two panethnic labels have emerged out of this and gained common currency, blacks (or Afro-Caribbeans) and Asians. The former refers not only to immigrants from Commonwealth nations in the Caribbean, but to blacks from Africa and elsewhere. However, since the vast majority of blacks are from the West Indies, a term that is often used as a virtual synonym for black is Afro-Caribbean. The term Asian has become the panethnic label for those immigrant groups from the Indian subcontinent. Sometimes it is also meant to include the Chinese, who have come primarily from the former British colony of Hong Kong.

Although fewer than 100,000 immigrants had entered the country by 1960, racial tensions nonetheless escalated. Some commentators at the time contended that race relations in Britain were beginning to resemble those in the United States, particularly in the Deep South (Rex and Moore 1967: 19). There was considerable evidence that housing and employment discrimination were rampant. Working class youth engaged in sporadic attacks on immigrants. Isolated incidents became more common as immigrants – and in particular West Indians – were accused of exacerbating the housing shortage, competing with whites for jobs, and contributing to such social problems as prostitution (Holmes 1988: 259). Violence escalated into full-blown riots in 1958 in

Nottingham and London's Notting Hill (Layton-Henry 1984: 35–38).

In addition to the fact that immigrants confronted racist barriers to housing, jobs, education, health and social services, and political participation, they also confronted a growing chorus of public opinion calling for immigration restriction. The political divisiveness of the immigration question could be seen vividly in the 1964 parliamentary election in Smethwick, a small industrial city in the Birmingham area, where the infamous unofficial slogan employed by the Conservative Party's candidate was, "If you want a nigger for a neighbour, vote Labour" (quoted in Solomos and Back 1995: 53).

In 1968 Parliament passed the Commonwealth Immigrants Act. In part a response to the East African "crisis," its intentions were clearly racist. Under a policy known as partiality, it limited New Commonwealth black and Asian access to Britain, without similarly limiting the ability of Old Commonwealth whites from places such as South Africa and Rhodesia from settling. The Immigration Act of 1971 and the Nationality Act of 1981 served to further block primary immigration from New Commonwealth nations (Mason 1995: 28–30; Joppke 1996: 479).

The political left in Britain, particularly the leadership of both the Labour Party and the Trade Union Congress, viewed the immigration question in terms of the legacy of British colonial rule. They sought to facilitate the transformation of former colonies into independent nations within the British Commonwealth, while arguing that im-

migrants needed to be viewed as workers with similar concerns as British-born workers. The socialism of the two institutions shaped their anti-racist stance. Labour was instrumental in promoting the Race Relations Acts of 1965 and 1968, which began with the assumption that racial harmony was a common good. Labour also played a key role in establishing the Commission for Racial Equality in 1976 (Banton 1985). It's not surprising that when immigrants – both blacks and Asians – began to become involved in politics, they gravitated to the Labour Party (Anwar 1986). Since a majority of nonwhite immigrants entered the country as formal citizens, they were equipped with the rights and privileges of established residents. This situation made possible a faster introduction into the arena of British politics than immigrants to most other liberal democracies.

One of the dilemmas for both the party and trade union organization was that many white rank-and-file members were hostile to the new immigrants, whom they saw as competitive threats in the workforce, unwelcome newcomers in their neighborhoods, and contributing to the enfeebling of British culture (Freeman 1979). These views played into the hands of the political right (Messina 1996). Perhaps nowhere was the perspective of the established political right more baldly presented than in Conservative MP Enoch Powell's 1968 "Rivers of Blood" speech in which he painted a picture of a nation overrun by the "coloured population" that would soon make the white British majority "stran-

gers in their own country" (quoted in Solomos and Back 1995: 60). Powell became the lightning rod for the anti-immigration movement within Britain's political establishment. He was also, it should be noted, removed from his post in the shadow cabinet for his remarks. This was a reflection of the consensus in the political establishment, across the ideological spectrum, that the course Britain had set itself on involved limiting immigration while promoting racial harmony: "good race relations" were seen as requiring "strict immigration control" (Joppke 1996: 479).

At the same time, fringe groups on the extreme right emerged, the most significant being the neo-fascist National Front. It operated at one level as a political party, running slates of candidates for local elections. The front gained notoriety when it won a parliamentary seat in the working class dockland area of the Isle of Dogs (Richmond 1994: 167–168). The Front functioned on a murkier level as well, wherein it was closely connected to violent skinhead gangs. An extremist culture developed, replete with rock bands, web sites, and the like. Whether organized or unorganized, neofascist skinheads were responsible for countless acts of violence and for encouraging, when not engaged themselves, in what became known as "Paki-bashing." One manifestation of this culture could be seen in the escalation of hooliganism in British football (Back, Crabbe, and Solomos 1999).

One of the most persistent negative stereotypes of blacks, and Caribbeans in particular, is that

they are inclined to engage in criminal activities and especially those associated with drugs. Acting on these stereotypes, the police enacted vigorous policing campaigns in many black neighborhoods, in the process escalating tensions between the communities and the authorities. Community leaders complained about intimidation, false arrests, and beatings, but elicited little response from police officials. In 1981, the tensions between blacks and the police exploded into full-blown riots in several locales, beginning in London's Brixton section and spreading to other cities, including Bristol, Liverpool, Manchester, Birmingham, and Wolverhampton.

The Conservative Party under Margaret Thatcher expressed relatively little sympathy for minorities in Britain, and was harsh in its criticisms of law-breakers. The Tories also made it clear that they would continue to seek ways to control the flow of immigration. At the same time, the government had to walk a fine line insofar as it sought to disassociate itself from the racism of the extreme right. In a campaign poster from 1983, the Conservative Party staked out its vision a colorblind society: a young black male in a business suit contains the caption, "Labour Says He's Black. Tories Say He's British" (Gilroy 1987: 57–9). The Labour Party, pushed by its left wing, challenged this position and undertook a campaign against racism. This campaign was particularly evident in the work of the Greater London Council, under the leadership of the leftist Ken Livingstone (Gilroy 1987: 136–151; see also Small 1994; Solomos and Back

1996). Since the 1980s, politics in Britain has become more centrist and less polarized. This was especially the case with the advent of Prime Minister Tony Blair's "Third Way."

Black Britain

The 1991 Census for the first time asked residents to classify themselves according to ethnic group. At that time, all blacks represented only 1.6 percent of the total population, which meant that there were approximately 880,000 blacks (Owen 1992: 2). It is assumed that little has changed in terms of overall percentage and that the overall number has grown only modestly in the ensuing decade. Thus, we can assume that there are somewhere around a million blacks in Britain, the majority of which were born outside of the country.

A comparison with the United States can be instructive. Unlike their American counterparts, blacks in Britain are relative newcomers. They represent a smaller percentage of the nation's total population than black Americans: less than 2 percent in contrast to 12 percent. Blacks in Britain are heavily concentrated in the southeastern region of the nation, with over half of all Afro-Caribbeans residing in London and sizeable enclaves located in the West Midlands (Small 1994: 63–4; Austin 1995, Mason 1995: 35–37). Black residential enclaves can be found in major cities: Brixton, Hackney, and Peckham in London, Handsworth in Birmingham, Moss Side in Manchester, and Toxteth in Liverpool. Nonetheless, there is far less residential segregation in Britain

than the United States, though there is evidence of white flight from neighborhoods as blacks move in. However, there is nothing approaching the hypersegregation found in major American cities (Massey and Denton 1993).

The relatively small size of the black population in Britain helps to account for the fact that blacks are less segregated, not only residentially, but also in other arenas of social life, such as in schools and the workplace. Black students tend to attend integrated schools and the workforce is similarly multiracial. Moreover, a consequence of high levels of black-white interaction is that in the more intimate levels of social life there is greater contact between the races than in the United States. Comparing intermarriage rates in the two countries can reveal the lower level of social distance most vividly: while only 3 percent of blacks marry non-blacks in the U.S., the figure is 25 percent in Britain (Small 1994: 48, 161–162).

As Afro-Caribbeans struggle to obtain an economic foothold in their new homeland, they confront the classical problems associated with poverty, unemployment, discrimination, low wage rates, and the like (Model 1999). They are over-represented in the ranks of the unskilled working class (Brown 1992). In terms of economic niches, males are well represented in the transportation and communications sectors, while women are concentrated in health care (Anwar 1995: 274). Blacks report lower levels of self-employment than other groups. At the same time, a black middle class has emerged, and has continued to

grow (Small 1994: 144, Ratcliffe 1999).

However, since most middle class job opportunities are located in the professional sector of the economy, educational attainment plays a major role in upward mobility (Gillborn 1990). Here there is reason for concern about the future since blacks have not fared as well as other groups in the classroom. In a study conducted by the Institute of Education, they are the lowest performing group in Government Certificate of Secondary Education (GCSE) standardized test results. Few obtained Advanced (A) Level qualifications, settling instead for obtaining Ordinary (O) Level qualifications. Blacks have higher rates of academic failure than the general student population. In addition, blacks are far more likely to be expelled or suspended from school for behavioral problems. Some educationists have expressed fears that in some inner-city neighborhoods a black underclass is developing (Salmon 1996).

An ethnic community has emerged, replete with a range of institutions that provide needed services to blacks. These include mutual aid societies, political organizations, cultural organizations, churches, and the like. The general ideological orientation of ethnic institutions encourages practices that assist in the integration of blacks into British society. In other words, there is an acculturationist character to them. At the same time, in serving the particular needs of a racial minority population confronting discrimination and poverty, they have served to articulate a sense of

what it means to be black in Britain (Kalilombe 1997). In the political arena, blacks have achieved a presence in the Labour Party via the creation of Black Sections in the party organizational structure.

Despite evidence of improving attitudes towards blacks and gains in their socioeconomic status, it is clear that racism has not disappeared. The racist assault and murder of black student and aspiring architect Stephen Lawrence in 1993 was a reminder to the nation that, as Ian Hargreaves (1996) put it, "We have not put the racist devil behind us." The murder, of course, revealed the persistent problem posed by racist extremists. However, in addition, the fact that whites in the neighborhood where the crime was committed erected a wall of silence that protected the perpetrators, while the police failed to aggressively pursue the case, vividly pointed out that racism also took varied institutional forms (Goulbourne 1998: 149–151).

The Asian community

Asian immigrants occupy a somewhat different social location in contemporary British society. In some respects, these immigrants look like a success story, and insofar as they do, they bear a similarity to recent Asian immigrants in the United States, who are sometimes portrayed as the so-called "model minority." While there is a tendency to overstate the level of economic success that has been achieved, in fact this segment of the new immigrant population is doing better economically than blacks. At the same time, Asians

have a higher unemployment rate than whites, tend to be located in the lower paying sectors of the economy, and continue to confront discrimination in hiring and promotion practices (Brown and Gay 1985). Language barriers also play a role in explaining economic disadvantage (Mason 1995: 57–58). It is also important to note that there are differences among the Asian groups in terms of their economic circumstances. Indians in general are doing better than their South Asian counterparts are, with Bangladeshis at the other end of the spectrum, experiencing the highest levels of unemployment and poverty.

Some Asians have found success in niche economies. Thus, many Indians, and particularly Sikhs, own small newsstands, convenience shops and restaurants. They have also found similar niches in public sector jobs, such as in the post office. In some instances, enclave economies that link entrepreneurs in Britain to their homeland in transnational economic alliances have developed. This can be seen quite clearly in the Bengali community centered on Brick Lane in London's East End, noted particularly for the numerous leather wholesalers in the area. Asians have a higher rate of self-employment than blacks or whites, with Bangladeshis having a lower rate than either Indians or Pakistanis (Mason 1995: 56). Paralleling this propensity to self-employment, these two groups also have the highest rates of home ownership of any groups, including whites. At the same time, there is evidence that they reside in substandard housing and in overcrowded con-

ditions compared to whites (Brown 1984: 96).

In terms of educational attainment, Asians are doing comparatively well. In spite of language barriers and cultural differences, Asians as a whole are high achievers on standardized tests and the number who go on to do A Level work and who continue on to university study is rising. In the Institute of Education study noted above, Indian students were found to be "the most highly qualified students in British schools and colleges," a situation researchers attribute in part to a "cultural commitment to education and family support" (Salmon 1996: 5). The value Asians place on higher education suggests that they are preparing their children, not for roles in the ethnic niche or enclave economies, but for careers in the larger society. As such, there is a clear acculturalist thrust to their orientation toward education and employment. This can be seen by the fact that many Asian families are overcoming traditionalist values about the roles of women and are increasingly coming to see the value of higher education for all of their children, regardless of gender.

At the same time, it is important to note that Asian groups are far more culturally distinctive than their black counterparts. This in no small part is due to the fact that they are largely non-Christian. One of the complex features of these groups is that their ethnic identities and their religious identities are intimately connected. Sometimes these identities are mutually reinforcing, while at other times this is not the case. Jessica

Jacobson (1997), for example, found that among young British Pakistanis, there is a tendency to distinguish their ethnic from their religious identity. The former, in their view, referred to their place of origin and thus was particularistic in nature, while the latter was universal. However the various ethnic communities define this interrelationship, it is clear that for all of them regardless of religious tradition – Muslims, Hindus, and Sikhs – religious institutions have proven to be among the most important community-building institutions. Thus, wherever ethnic enclaves have emerged, mosques, temples, and gurdwaras have been established. This effort at transplanting their religious heritages into the context of an implicitly Christian nation suggests that in the cultural realm of social life, many Asians are intent on religious retention rather than acculturation. At the same time, they have sought to combat discrimination and in so doing have learned to work with the host society in various ways to accommodate their religious and cultural values in a new societal context (Modood 1994, 1997, 2000).

The tensions between Muslims and the host society have been greater than with the other Asian religions. The example of the Council of Mosques in the Midland's city of Bradford, a major center for British Muslims, is instructive in this regard. Established in 1981, it serves as an umbrella organization for local Muslims, whose mosques reflect the caste, ethnic, and sectarian divisions within the Asian community as a whole. The Council provides

unity amidst this diversity. At one level, it functions as a civil rights organization, working with local authorities in combating racism and promoting multiculturalism. In this capacity, it became a vehicle for political involvement.

In one engagement that generated considerable controversy, the Council worked with the local educational authority to provide halal food in schools for Muslim schoolchildren. Critics claimed that the willingness on the part of the schools to do so amounted to a capitulation to special interests. The situation became more heated when animal rights activists objected to the policy on the grounds that because halal food preparation forbids the stunning of animals prior to slaughter, it amounted to condoning cruelty to animals. Many in the Asian community viewed their critics as racists, and challenged them in the court of public opinion, in the end prevailing as the Bradford Council voted to provide halal meat in the schools (Lewis 1997: 112–114). This is an example of the ways that Asian Muslims have sought to insert themselves into the social and political realms of the host society in an effort to achieve mutual accommodation that permits the retention of valued aspects of their religious belief system.

Reconciling Muslim beliefs and values with the prevailing cultural values of the host society requires deft negotiation. The case of Salman Rushdie's *Satanic Verses* offers a particularly graphic illustration of this point. The novel was deemed by many Muslims as blasphemous due to its unflattering portrayal of the Prophet Muham-

mad. The book had been criticized by Muslims in India who invoked a law that forbid the publication of works deemed to "insult or outrage the religious feelings of any class" (Ruthven 1990: 87). Iran's fundamentalist leader Ayatollah Khomeini issued a fatwa, which called for a death sentence for the author and his publishers. Many Muslims in Britain thought they could prevent the publication of the novel, and when that didn't happen, they engaged in public demonstrations against its appearance in bookstores. When many Muslims in Britain voiced support for the fatwa, Rushdie was forced to go into hiding, where he remained for years under constant police protection. The Muslim community came under considerable criticism as a result, with the blanket indictment of Islamic fundamentalist being hurled at what is, in fact, a highly diverse community – one clearly divided over this particular issue. The inability of many Muslims, including the leadership of the Bradford Council, to embrace Western ideals regarding freedom of expression and tolerance is indicative of a tension between illiberal traditional religious values and the liberal values of a modern democratic state (Parekh 2000: 298–304; see also Nielsen 1992 and Lewis 1997).

Generational tensions also are in evidence, pitting the desire of parents to instill traditional values and behaviors into children whose lives have been profoundly shaped by growing up in British society. Gender issues constitute a particularly significant realm of conflict surrounding topics such as traditional patterns of male au-

thority, premarital sex, and arranged marriages. In each of these areas, there is evidence that members of the younger generation appear to occupy a transitional space somewhere between the value world of their parents and that of British society at large (Alexander 2000). In this regard, Muslims are not alone, as similar tensions exist within the Hindu and Sikh communities as well.

There is evidence to suggest that many among the second generation remain committed to their ethnic and religious heritages (see, for example, Raj 2000). However, it is also the case that they are interested in and identify with aspects of British society (Lyon 1997). As is typical with the second generation in settler nations, they are engaged in a complex process of negotiating the construction of identities composed of elements from the old world and the new. At this point, the outcome of this process is indeterminate, but it is certain that the acculturation of the third generation and beyond will signal a new orientation towards the culture of their ancestors. Complicating the situation, a series of race riots in the summer of 2001 pitting Asians against whites – in Bradford, Oldham, and Burnley – points to the fact that such acculturation occurs within a society where extremist racism continues to cast its shadow.

The future of multicultural Britain

In an article in *The New York Times*, journalist Warren Hoge (2001: A1) described Leicester as a

city that "defines diversity and tolerance." An industrial city of about 300,000 located in the East Midlands, it has become home to a growing number of African Caribbean and South Asian immigrants since the 1970s. Demographic predictions suggest that it will become Britain's first city with a non-white majority within a decade. The article observed that during the initial settlement period immigrants confronted considerable hostility and overt discrimination, with local government officials actually taking out newspaper advertisements telling the first newcomers – Indians arriving from East Africa – that housing, schools, and social services were already strained and thus they urged those thinking about coming to Leicester to think about other alternatives. Members of the National Front and skinheads marched and hurled verbal abuse at newcomers, and "Paki Go Home" graffiti was a common sight.

However, in the ensuing quarter of a century, it would appear that a corner had been turned and race relations have become in recent years considerably more constructive and positive. The second generation, in particular, appears inclined to view their home as one that appreciates its multicultural character. The new Asian residents, instead of being perceived as taking jobs from whites, are now viewed as playing a major role in the economic revitalization of the city, particularly in terms of commercial development and renewing derelict residential neighborhoods. Hoge (2001: A10) notes that, "A typical sight in Leicester

are Gothic churches with stone crosses or Victorian-period red brick mills and factory buildings now converted to Muslim community halls, Sikh and Hindu temples or small business centers." One of the reasons cited for the progressive improvement of ethnic relations was the role of local government officials in working with the new immigrants, and by their willingness to use the police to control right-wing extremists.

A closer examination of the situation reveals a rather more complicated picture. While the situation for Asians may well suggest considerable improvement, such is not necessarily the case for the Afro-Caribbean community. Blacks are not doing as well economically, being more likely to have lower paying jobs, experiencing higher levels of unemployment, and residing in council housing. In addition, they have considerably less political clout. Relationships with the police are often strained (Hoge 2001: A10).

In many respects Leicester can be seen as a microcosm of contemporary multi-ethnic Britain. Ethnic relations in that community are increasingly being shaped by the framework established by laws passed since the 1960s that sought to combat discrimination while promoting inter-group harmony. The most important law, one that replaced its 1965 and 1968 predecessors, was the Race Relations Act of 1976 (RRA). These laws collectively were designed to provide mechanisms for combating discrimination in employment, housing, and public services. The RRA added to this an effort to confront more indirect or institutional

forms of discrimination. It should be recalled that the first of these laws emerged at the same time that tighter immigration policies went into effect, the message of Parliament being that they wanted to effectively limit the number of new immigrants, while expressing a willingness to find ways to assist in the integration of immigrants already in the country. In short, highly restrictive immigration laws were coupled with the state's management of liberal race relations policies.

The underlying ideal-typical model of ethnic relations embodied in the RRA and the RECs was not to seek an assimilation in which differences disappeared as immigrants "became British." Rather it was that of a multi-cultural society in which a respect for tolerance and an appreciation of diversity were to be central. Christian Joppke (1996: 481) depicts the character of British race-relations policy in the following way:

Official multiculturalism has expressed itself in a multitude of legal provisions, such as partially exempting Hindus and Muslims from Britain's strict marriage rules, allowing Sikh boys to wear turbans and Asian girls to wear shalwar (trousers) at school, or – curiously – excusing Sikhs from wearing crash helmets on motorcycles provided they are wearing turbans. A short walk along East London's Brick Lane or Southall's South Road conveys authentic images of Islamabad or the Punjab, with Muslim, Hindu, and Sikh men, women, and children in their traditional dresses, the sight of Mosques, and exotic smells and

oriental music from the bazaars and teahouses. Clearly there is no presumption for these ethnic groups to become "British" in any other sense than ownership of a British passport.

While there may be no presumption, there is evidence to suggest that being British means more to members of ethnic minorities than simply being the holder of a passport. In a study directed by Tariq Modood (1997: 328–331), minority group members were asked both whether they thought of themselves as British, and whether they thought of themselves as members of particular ethnic communities. Not surprisingly, the overwhelming majority of respondents contended that "in many ways" they thought of themselves as members of the ethnic group. At the same time, excluding the Chinese, slightly under two-thirds of respondents stated that, "In many ways I think of myself as British." Thus, a majority of ethnics can be seen as engaged in a strategy of acculturation, wherein they are attempting to add a sense of being British onto their ethnic identity rather than engaging in an either/or strategy.

Moreover, as Ruud Koopmans and Paul Statham (1999: 690) point out, British ethnic minorities not only engage in defensive actions against racism, but also make "a sizeable number of claims for extensions of minority rights..." and thus they play an important role "in the overall public discourse on migration and ethnic relations..." Insofar as this is the case, they are making claims about the nature of British citizenship and about their

role in the process of reshaping what it means to be British in a multicultural and multi-ethnic society.

T.H. Marshall (1964) has pointed out that conceptions of citizenship are linked to particular notions of national consciousness. Changes in one lead to changes in the other. In this light, the debates underway over what it means to be British have particular relevance. On one end of the debate are those who seek to view Britishness as unchanging and exclusive – a perpetual reminder that "there ain't no black in the Union Jack." This position is not only found in the extreme fringes of British politics, but among more mainstream conservatives as well. In terms of the latter, it found expression in Lord Norman Tebbit's cricket test of loyalty, wherein he proposed that one could determine whether or not a person is really capable of being British depending on whether in international cricket matches she or he cheers on the British side or the team from their country of origin. This jingoistic "test" raises the issue of dual or divided loyalties, implying that at least some immigrant groups can't be truly British. Such is the case only if one is opposed to a reconfiguration of national consciousness in a fashion that accords with multiculturalism.

At the other end are those who refuse to embrace a British identity. This can be seen both among the nation without state nationalists in Scotland and Wales who refuse to consider the prospect of being Scottish or Welsh as well as being British. It can be seen in the irredentism of Irish republicanism

in Northern Ireland. It is also evident among the most marginalized members of the Afro-Caribbean community, who – bitter over their treatment in Britain – opt to view themselves as a marginalized diaspora people. Finally, such an antipathy to Britishness can be found among the more fundamentalist elements of the South Asian community, and particularly among Islamic fundamentalists. They, too, view themselves as an exilic peoples, residing in a society whose liberal values are seen as antithetical to their own religious beliefs.

In the middle are those who seek to foster a new multicultural sensibility that accords respect and tolerance for diversity, while simultaneously seeking to redefine what it means to be British, and in so doing establishing the basis for a shared culture. In 2000, the Runnymede Trust published a report produced by its Commission on the Future of Multi-Ethnic Britain that sought to articulate what this middle ground might look like. Chaired by Bhikhu Parekh, the report sketches a "vision of a relaxed and self-confident multicultural Britain with which all of its citizens can identify," and argues programmatically that Britain needs to develop both as a "community of citizens" and as a "community of communities" (Parekh 2000b: xv).

In addition to assessing what needs to be done to combat racism and remedy social inequalities, the report devotes attention to "rethinking the national story" and to exploring "identities in transition" (Parekh 2000b: 14–39). That these are sensitive matters that evoke

considerable controversy can be seen by the response to the report's release. Both the press and the electronic media riveted on the assertion in the report that "Britishness...has systematic, largely unspoken, racial connotations," or to be more specific, that "Britishness and whiteness go together like roast beef and Yorkshire pudding" (Parekh 2000b: 38, 25). This statement was frequently misrepresented to say that Britishness had racist connotations.

What the authors intended was quite evident: to move away from as historic association of Britishness with whiteness toward a more inclusive, multi-ethnic understanding of national identity. It is a call for the promotion of civic assimilation into a liberal democracy that has to adapt from a heretofore-singular focus on individual rights and protections to one in which groups, too, are accorded rights and protections. At the same time, it is cognizant of the

need for channels of intercultural evaluation, which are needed to determine when illiberal group practices ought to be permitted and when they ought to be banned by a liberal democratic society. While this challenge is not unique to Britain, what makes this case distinctive is the fact that the issues are laid out more clearly, with a greater appreciation of the virtues of multiculturalism.

References

- Alexander, Claire E. 2000. *The Asian Gang: Ethnicity, Identity, Masculinity*. Oxford: Berg.
- Anwar, Muhammad. 1986. *Race and Politics: Ethnic Minorities and the British Political System*. London: Tavistock. 1995. "New Commonwealth' Migration to the U.K." Pp. 274–278 in Robin Cohen (ed.), *The Cambridge Survey of World Migration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Austin, R.L. 1995. "Inside Babylon: The Caribbean Diaspora in Britain." *Review of Black Political Economy*, Summer: 92–94.
- Back, Les, Tim Crabbe, and John Solomos. 1999. "Beyond the Racist/Hooligan Couplet: Race, Social Theory and Football Culture." *British Journal of Sociology*, 50(3): 419–442.
- Banton, Michael. 1983. "The Influence of Colonial Status Upon Black-White Relations In England, 1948–1958." *Sociology*, 17(3): 546–559. 1985. *Promoting Racial Harmony*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, Colin. 1984. *Black and White Britain: The Third PSI Survey*. Aldershot: Gower. 1992. "'Same Difference': The Persistence of Racial Disadvantage in the British Employment Market." Pp. 46–63 in Peter Graham, Ali Rattansi, and Richard Skelington (eds.), *Racism and Antiracism: Inequalities, Opportunities, and Policies*. London: Sage.
- Brown, Colin and Pat Gay. 1985. *Racial Discrimination: 17 Years after the Act*. London: Policy Studies Institute. 67(6): 28–32.
- Freeman, Gary P. 1979. *Immigrant Labor and Racial Conflict in Industrial Societies: The French and British Experience, 1945–1975*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Füredi, Frank. 1998. *The Silent War: Imperialism and the Changing Perception of Race*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Gillborn, David. 1990. 'Race,' Ethnicity and Education. London: Unwin Hyman.
- Gilroy, Paul. 1987. 'There Ain't No Black in the Union Jack': *The Cultural Politics of Race and Nation*. Chicago: University of Chicago Press. 1993. *The Black Atlantic: Modernity and Double Consciousness*.
- Goulbourne, Harry. 1998. *Race Relations in Britain Since 1945*. London: Macmillan.
- Hargreaves, Alec G. 1995. *Immigration, 'Race,' and Ethnicity in Contemporary France*. London: Routledge.
- Hargreaves, Ian. 1996. "We Have Not Put the Racist Devil Behind Us." *New Statesman*, 128(4460): 52.
- Hoge, Warren. 2001. "British City Defines Diversity and Tolerance." *New York Times*, February 8: A1, A10.
- Holmes, Colin. 1988. *John Bull's Island: Immigration and British Society, 1871–1971*. London: Macmillan.
- Jacobson, Jessica. 1997. "Religion and Ethnicity: Dual and Alternative Sources of Identity Among Young British Pakista-

- nis." *Ethnic and Racial Studies*, 20(2): 238–256.
- Joppke, Christian. 1996. "Multiculturalism and Immigration: A Comparison of the United States, Germany, and Great Britain." *Theory and Society*, 25: 259–298.
- Kalilombe, Patrick. 1997. "Black Christianity in Britain." *Ethnic and Racial Studies*, 20(2): 306–324.
- Koopmans, Ruud and Paul Statham. 1999. "Challenging the Liberal Nation-State? Postnationalism, Multiculturalism, and the Collective Claims Making of Migrants and Ethnic Minorities in Britain and Germany." *American Journal of Sociology*, 105(3): 652–696.
- Layton-Henry, Zig. 1984. *The Politics of Race in Britain*. Boston: George Allen & Unwin.
- Lewis, Philip. 1997. "The Bradford Council for Mosques and the Search for Muslim Unity." Pp. 103–128 in Steven Vertovec and Ceri Peach (eds.), *Islam in Europe: The Politics of Religion and Community*. London: Macmillan.
- Lyon, Wenonah. 1997. "Defining Ethnicity: Another Way of Being British." Pp. 186–205 in Tariq Modood and Pnina Werbner (eds.), *The Politics of Multiculturalism in the New Europe: Racism, Identity, and Community*. London: Zed Books.
- Marshall, T. H. 1964. *Class, Citizenship, and Social Development*. Garden City, NY: Doubleday.
- Mason, David. 1995. *Race and Ethnicity in Modern Britain*. Oxford: Oxford University Press.
- Massey, Douglas S. and Nancy A. Denton. 1993. *American Apartheid: Segregation and the Making of the Underclass*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 59(6): 873–889.
- Messina, Anthony M. 1996. "The Not So Silent Revolution: Post-war Migration to Western Europe." *World Politics*, 69(1): 130–154.
- Model, Susan. 1999. "Ethnic Inequality in England: An Analysis Based on the 1991 Census." *Ethnic and Racial Studies*, 22(5): 966–991.
- Modood, Tariq. 1988. "'Black', Racial Equality and Asian Identity." *New Community*, 14(3): 397–404.
1994. *Racial Equality: Colour, Culture, and Justice*. London: Policy Studies Institute. 1997. *Ethnic Minorities in Britain*. London: Policy Studies Institute. 2000. "Anti-Essentialism, Multiculturalism, and the 'Recognition' of Religious Groups." Pp. 175–195 in Will Kymlicka and Wayne Norman (eds.), *Citizenship in Diverse Societies*. Oxford: Oxford University Press.
- Nielson, Jørgen. 1992. *Muslims in Western Europe*. Edinburgh: Edinburgh University Stanford University Press.
- Owen, David. 1992. *Ethnic Minorities in Britain: Settlement Patterns*. University of Warrick, Centre for Research in Ethnic Relations, National Ethnic Minority Data Archive, 1991 Census Statistical Paper No. 2.
- Parekh, Bhikhu. 2000a. *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. London: Macmillan. 2000b. *The Future of Multi-Ethnic Britain*, Report of the Runnymede Trust Commission on the Future of Multi-Ethnic Britain. London: Profile Books.
- Peach, Ceri. 1991. *The Caribbean in Europe: Contrasting Patterns of Migration and Settlement in Britain, France, and the Netherlands*, Research Papers in Ethnic Relations, No. 15. Coventry: Centre for Research in Ethnic Relations.
- Raj, Dhooleka Sarhadi. 2000. "Who the Hell Do You Think You Are? Promoting Religious Identity Among Young Hindus in Britain." *Ethnic and Racial Studies*, 23(3): 535–558.
- Rex, John and Robert Moore. 1967. *Race, Community and Conflict: A Study of Sparkbrook*. London: Oxford University Press.
- Rich, Paul B. 1986. *Race and Empire in British Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. Transaction.
- Ruthven, M. 1990. *A Satanic Affair: Salman Rushdie and the Rage of Islam*. London: Chatto and Windus.
- Salmon, Jon. 1996. "Indian Pupils Outclass All Other Groups." *The Sunday Times*, September 1: 5.
- Small, Stephen. 1994. *Racialised Barriers: The Black Experience in the United States and England in the 1980s*. London: Routledge. Oxford: Clarendon Press.
- Solomos, John and Les Back. 1995. *Race, Politics, and Social Change*. London: Routledge.
- Swidler, Ann. 1986. "Culture in Action." *American Sociological Review*.

Suomen väestön keskittyminen suuriin keskuksiin vuodesta 1875 vuoteen 2000

Martti Hirvonen

Johdanto

Väestön keskittyminen suuriin keskuksiin on yleismaailmallinen ilmiö. Ilmiönä se on seuraus josta-kin, jota välttämättä ei tunneta. Taloustiede antaa selitykseksi agglomeraation – keskittymisen – edut. Gunnar Myrdal huomautti köyhyydenkin keskittyvän. Tässä työssä tarkastellaan väestön keskittymistä Suomessa 125 vuoden aikana 25:ssä suurimmassa kaupungissa. Kaupungit valittiin kahden kriteerin perusteella: niissä oli yli 20 000 asukasta vuonna 1990 ja ne olivat olemassa kunnallisina hallintoyksikköinä 1875. Tämä väestötiedosto on osa laajempaa tiedostoa ja on tässä tutkimuksessa järjestetty vuodesta 2000 takautuvasti vuoteen 1970 viisivuotisivälein ja vuodesta 1970 vuoteen 1880 kymmenvuotisivälein. Tämä pitkä aikaperiodi kattaa kokonaisuudessaan Suomen teollistumisvaiheen ja esimerkiksi nopean rautatielaitoksen kehityshistorian kauden, joka alkoi 1862 Helsingin ja Hämeenlinnan välillä.

Martti Hirvonen toimii taloustieteen professorina Tampereen yliopistossa.

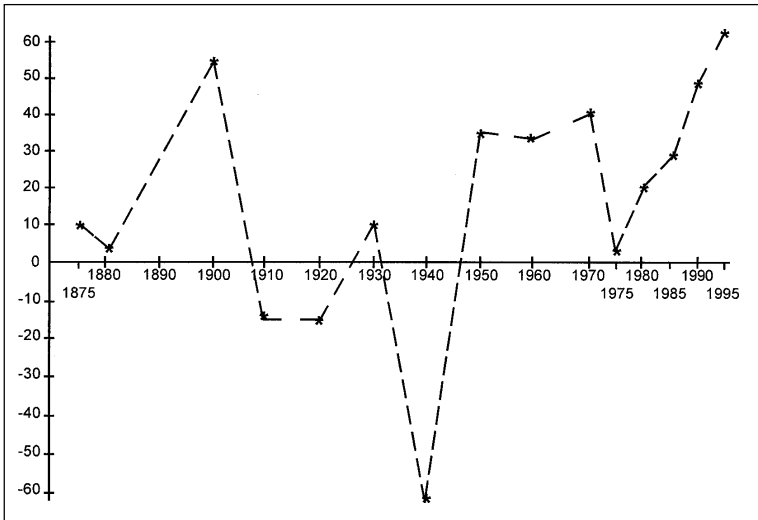
Empiirisen analyysin tulokset

Koko tarkasteluaikana 1875–2000 Helsingin seutu pysyi suurimpana kaupunkialueena: sen väestö vuonna 1875 oli 60 327 asukasta ja vuonna 2000 1 159 233 asukasta. Aineiston pienin kaupunki vuonna 1875 oli Varkaus väestöltään 835 asukasta. Vuonna 2000 aineiston pienin kaupunki oli Valkeakoski 20 493 asukasta.

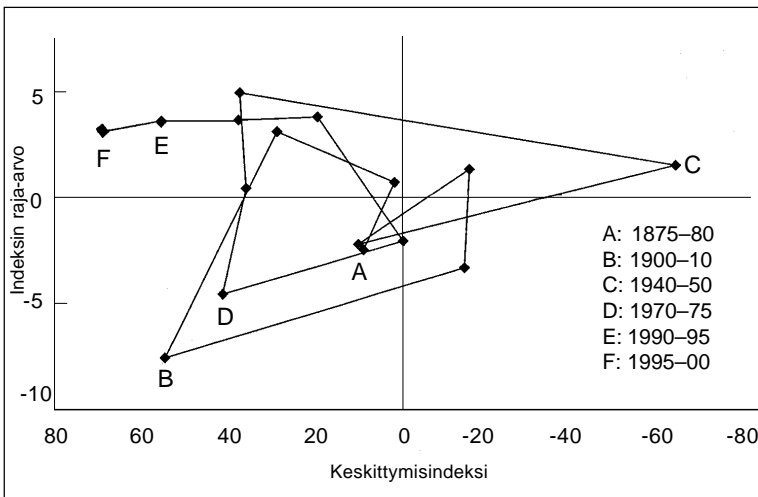
Väestön keskittymisen tutkimusmenetelmäksi valittiin indeksi, joka on kahden suhdeluvun suhde: painotettu kaupunkien keskimääräinen vuotuinen väestön kasvusuhte suhde jaettuna painottamattomalla kaupunkien keskimääräisellä väestön vuotuisella kasvusuhteella (Kawashima 1994). Painona käytetään kaupungin keski-ikäkilukua. Suuressa nopeasti kasvavassa kaupungissa on suuri väestön kahden havaintovuoden kasvusuhte, joka lisäksi painotetaan suurella väestömäärällä. Suuren kaupungin suurta väestönkasvua vastaa monen pienen kunnan väestökato: alle yksi-lukuarvoa vastaavat väestön kasvusuhdeluvut, jotka painotetaan pienillä väestömäärillä. Tuloksessa vain yhden suuren kaupungin suuri arvo

voi painottaa keskittymisindeksin osoittamaan väestön keskittymistä kuten Suomessa on tapahtunut. Indeksien arvot on kalibroitu siten, että indeksin positiivinen arvo kuvastaa väestön keskittymistä suuriin keskuksiin, indeksin arvo nolla kuvaa tilannetta, jossa väestön sijoittumisessa ei tapahdu suhteellisesti mitään muutosta keskittymisen tai hajakeskittymisen suhteen ja indeksin negatiiviset arvot kuvaavat väestön hajakeskittymistä pieniin kaupunkeihin. Koko tarkastelukauden väestötiedoista saadaan indeksiarvot kullekin havaintojaksolle ja tuloksena on aaltomainen viiva, joka kuvastaa van Klaassenin hypoteesin mukaista syklistä agglomeratioetua (Kuvio 1).

Kuviossa 2 on esitetty indeksin arvot vaaka-akselilla ja indeksin raja-arvot kuvion pystyakselilla (lukuarvot liitteessä 2). Koska havainnot vuosilta 1880–1970 ovat kymmenvuotisivälein ja väestön alueittaisen kehityssyklin pituus noin 30 vuotta, on kuvion 2 kuva kolmiomainen. Mikäli havainnot olisivat vuosihavainnot, olisi käyrä kuviossa 1 pehmeämpi ja kuviossa 2 ympyrä tai soikio. Kuvio 2 paljastaa indeksin raja-arvon merkityksen ennustettaessa tulevaa kehitystä.

Kuvio 1. Keskittymisindeksin arvot aika-akselilla vuodesta 1875 vuoteen 2000

Kuvio 2. Keskittymisindeksi ja sen muutoksen raja-arvo vuodesta 1875 vuoteen 2000

Tulokset voidaan esittää seuraavasti:

1) Alueellinen väestön keskittyminen kohti suurimpia väestökeskittymiä Suomen 25 suurimman keskuksen järjestelmässä on ollut kaikkein intensiivisintä kahtena periodina: 1900-luvun alussa ja siitä lähes 100 vuotta myöhemmin 1990-luvulla.

2) Alueellinen keskittyminen on ollut suhteellisen intensiivisintä seuraavina kahtena periodina: 1950–1975 ja 1930-luvulla.

3) Alueellinen väestön hajakeskittyminen pois suurista keskuksista pieniin keskuksiin 25 suurimman keskuksen järjestelmässä on ollut kaikkein intensiivisintä 1940-luvulla.

4) Alueellinen väestön hajakeskittyminen on ollut suhteellisen intensiivistä seuraavina kolmena periodina: 1880-luvulla, 1910–1930 välisenä aikana ja 1970-luvun jälkipuoliskolla.

Tämän perusteella voidaan päätellä seuraavaa:

- 1) Toinen maailmansota loi poikkeuksellisen väestön hajakeskittymisen vaiheen, jota voi pitää väestön alueellisen kehityksen suhteen eksogeenisenä. Mikäli tämä ajatus hyväksytään, voidaan havaita kaksi ja puoli alueellista väestösykliä (2.5) koko tarkasteluperiodilla 1875–2000 Suomen 25 suurimman keskuksen järjestelmässä.
- 2) Mikäli toisen maailmansodan aikaista väestön hajakeskittymistä ei pidetä poikkeuksellisenä, silloin voidaan havaita kolme ja puoli (3.5) alueellista väestösykliä periodilla 1875–2000.

Johtopäätökset

Merkittäväksi tekijäksi tutkimuksen tulosten kannalta muodostuu pitkän ajanjakson sisältämät suomalaisen kehityksen vaiheet: teollistumisen ja koko kuljetusjärjestelmän ja kaupungistumisen kehitys käytännöllisesti katsoen niiden alusta alkaen vuodesta 1875. Koko tämän pitkän ajanjakson aikana Suomen väestö osoittaa yleisen tendenssin kohti keskittymistä suuriin kaupunkikeskuksiin. Hajakeskittymisjaksoja – jolloin indeksi osoittaa negatiivisia arvoja – voidaan pitää poikkeuksellisinä siinä mielessä, että nämä jaksot sattuvat maailmanlaajusten historiallisten mullistusten aikoihin kuten maailmansodat tai kolmekymmenluvun lama.

Tulokseksi saadaan:

- 1) van Klaassenin hypoteesi alueellisesta väestön kasvun syklisestä ominaisuudesta saa tästä tutkimuksesta vahvistusta, koska laskettu keskittymisindeksin kehitys Suomen 25 suurimman kaupungin pitkän ajanjakson väestökehityksestä osoittaa sen todeksi.
- 2) Riippuen siitä tulkitaanko haja-keskittymisvaihe 1940-luvulla poikkeukselliseksi vai ei, tuloksena on 2.5 alueellista sykliä tai 3.5 alueellista sykliä 125 vuoden aikana Suomen kaupunkijärjestelmässä.
- 3) Vain suuret historialliset tapahtumat kuten maailmansodat tai maailmanlaajuiset lamakaudet vaikuttavat alueellisiin sykleihin. Erikoisesti, väestön luontaisen keskittymis- tai hajakeskittymisvaiheen osuessa yhteen historiallisen kehityksen kanssa ja vaikuttaessa samaan suuntaan alueellisen syklin vaihe voimistuu. Suomen kokema 1990-luvun lama ei ole vaikuttanut väestön alueellisen syklin keskittymisvaiheeseen.

- 4) Keskittymisindeksin raja-arvo on tärkeä ennustettaessa alueellisen syklin tulevaa vaihetta.

Tutkitun 125 vuoden aikana väestön hedelmällisyys- ja kuolleisuusasteet ovat vaihdelleet huomattavasti. Teknologia, sosiaalinen ja taloudellinen ympäristö ja Suomen pääsy kansainvälisten markkinoiden yhteyteen ovat lisäksi vaihdelleet merkittävästi. Tasaavaa aluepolitiikkaa harrastettiin 1960–70-luvuilla. Kaikki nämä tekijät ovat vaikuttaneet alueelliseen väestön kehitykseen. Näistä tekijöistä huolimatta van Klaassenin -tyyppinen alueellinen syklinen kehitysura on säilyttänyt ominaispiirteensä pitkäaikaisessa Suomen kaupunkijärjestelmän keskittymistendenssissä.

Alueellisten sykliden olemassaolo auttaa myös seuraaviin johtopäätöksiin. Ensiksi, syklit ovat niin voimakkaita, että poliittiset toimenpiteet eivät todennäköisesti pysty muuttamaan niiden suuntaa. Tästä syystä niiden vastustaminen poliittisin toimin on kallista ja kyseenalaista. Toiseksi, sykliden

voimakkuuden vuoksi niitä voidaan käyttää hyväksi: suuret kaupungit voivat ajoittaa suuret liikenne- ja infrastruktuuri-investointinsa myötäilemään väestön kasvusyklien vaiheita mieluummin kuin toimia niitä vastaan. Tämä lisää entisestään agglomeraatioetuja suurissa keskuksissa, mikä näkyisi sosiaalisen infrastruktuuripääoman kasvaneena tuottavuutena ja palvelutason paranemisena. Kolmanneksi, pienetkin keskuksien tarvitsevat huomiota: alueellisten sykliden hajakeskittymisvaiheissa tai keskittymistendenssin heikentyessä pieniin keskuksiin sijoitetut infrastruktuuri-investoinnit tuottavat kaikkein parhaiten. Erikoisesti pienten keskuksien palveluvarustuksessa olisi huomioitava muuttuvan väestön ikärakenteen mukaisesti koulutettavien sekä ikääntyvän väestön palvelut. Neljänneksi, muutaman vuoden kuluessa vuoden 2001 jälkeen Suomen alueellinen väestön keskittymissykli kääntyy laskuun erittäin suurella todennäköisyydellä ja alkaa uudelleen kasvaa noin vuoden 2015 tienoilla.

Lähteet

Statistical Office, Population of Finland, Helsinki
 Hiraoka, N. and T. Kawashima, (1994), ”Mathematical Characteristics of Roxy index (II)”, Gakushuin Economic Papers, Vol. 30, No. 3, Gakushuin University, Tokyo.

Hirvonen, Martti, (2000), Concentration and Deconcentration of Finnish Population by Age Groups in 1975–1995. Siirtolaisuus – Migration No1, 2000.

Isard, W., (1956), Location and Space Economy. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

van Klaassen, L. H. et. al. (1981), Transport and Reurbanization, Gower Publ. Company, Aldershot, Hants, England.

Liite 1

Tutkimuksessa mukana olleet 25 kaupunkia ympäristöineen ovat: Helsinki, Tampere, Turku, Pori, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Kuopio, Kotka, Lappeenranta, Vaasa, Joensuu, Hämeenlinna, Kajaani, Imatra, Rovaniemi, Mikkeli, Rauma, Savonlinna, Kemi, Varkaus, Iisalmi, Tornio, Valkeakoski ja Kokkola.

Liite 2

Ajanjakso	Keskittymisindeksin arvo	Keskittymisindeksin raja-arvo
1875–80	9.34	-2.55
1880–90	2.01	0.60
1890–00	28.99	3.07
1900–10	54.91	-7.68
1910–20	-13.71	-3.49
1920–30	-14.92	1.21
1930–40	10.40	-2.35
1940–50	-61.91	1.35
1950–60	37.49	4.90
1960–70	36.15	0.37
1970–75	41.70	-4.67
1975–80	0.28	-2.20
1980–85	19.65	3.75
1985–90	37.76	3.60
1990–95	55.66	3.56
1995–00	73.08	3.48

Muista lehden tilausmaksu!

Neljä kertaa vuodessa ilmestyvän Siirtolaisuus-Migration -lehden tilausmaksu vuonna 2002 on 10 euroa. Maksu osoitetaan tilille Osuuspankki 571 113–411 441. Viitekentässä tulee mainita tilaajan nimi ja osoite.

Glöm inte att förnya prenumerationen!

Prenumerationspriset för Siirtolaisuus-Migration för år 2002 är EURO 10 (4 nummer). Var god och betala via Eurogiro eller SWIFT på vårt girokonto nummer 571 113–411 441, OKOBANK, Helsinki, Finland.

Don't forget to renew your subscription!

The subscription price for Siirtolaisuus-Migration for the year 2002 is USD 18.00 (4 issues). Please make your payment via Eurogiro or SWIFT to OKOBANK 571 113–411 441, Helsinki, Finland, SWIFT OKOYFIHH, Telex 124714 okohe fi, or send your cheque to Institute of Migration, Piispankatu 3, 20500 Turku (from the 8th of January, 2002, Linnankatu 61, 20100 Turku), Finland.

Japanese migrants in London: a 'transient community'

Paul White

The spread of new restaurants and food shops with exotic produce in many cities is not simply related to growing tourist activity. There are increasing numbers of new international migrants arriving in many urban centres, setting up communities of settlers who stay for a few years before their job takes them on to a new place. Amongst the most rapidly growing group in London in recent years have been the Japanese, who have made their mark on a number of residential neighbourhoods within the city.

Introduction

Changes in the organisation of the global economy have created a series of new flows and transformed the nature of others. Manufactured products that were never previously traded internationally are now available uniformly across large parts of the globe – the international distribution of several premier makes of beer is an obvious example. International financial transfers have multiplied in importance, with the rise of multina-

tional and transnational ownership of enterprises creating complex systems of investment and transactional networks across international borders. The internet and modern systems of telecommunications have played a role in enhancing flows of knowledge and information.

This article discusses one further aspect of these evolving global flows – that of the movement of new groups of people whose activities are related to the globalisation of economic systems. To some extent these new flows of migrants have been neglected. Instead attention has been focused on the sources and destinations of foreign direct investment (FDI), on issues concerned with the impact of such flows on regional and national economies, and on the complex structures of multinational enterprises. However, these processes associated with globalisation need people for their successful operation, and many of these people need to be migratory in order to play their role.

Economies and nations of different types around the world are affected by these trends in somewhat different ways. In more economically peripheral areas of the world the new migratory flows are

more limited in extent than in the core regions. Capital cities and other major centres based on growth sectors experience more migratory impact than do rural regions and areas of industrial decline. This article concentrates on migratory outcomes in one major global city – London. Nevertheless certain aspects of change taking place there are also present in other national capitals throughout Europe, and to some extent in many smaller cities as well.

Who are the movers in the new global economy?

Undoubtedly a significant proportion of all migration today continues to consist of the poor and needy seeking some form of economic advancement in a new place. Castles and Miller (1993) have called the current period 'The Age of Migration' and have placed emphasis on the pressures in various source regions of the world for the creation of outward migration streams. The commentator on issues of globalisation, Saskia Sassen, has recently turned her attention to international migratory flows (Sassen 1999), but her emphasis remains strongly on 'tradi-

Paul White, Professor, The University of Sheffield, UK.

tional' patterns of labour migration and the ways in which these are being maintained and enhanced by new forces.

However, examination of contemporary migration flows affecting a number of developed world countries suggests that a high proportion of immigration (and emigration) now involves exchanges between countries with similar levels of economic development. In addition, it is notable that such migration flows tend towards zero net balances whereby large numbers of migrants in one direction are compensated by equally large numbers in the opposite direction. Thus, to take the single year 1997, Germany saw nearly 400 000 international movements involving other EU countries but this created a net gain of only 10 000 residents in Germany. In the Netherlands exchanges with the rest of the EU amounted to nearly 63 000 people, but with a net gain of only 3 500: for Finland the figures were just under 12 000 migrants yielding a net loss of less than 1 000. It should also be added that these migratory exchanges with the rest of the EU amounted to over a quarter of all migration for Germany, over a third for the Netherlands, and over half for Finland (Conseil de l'Europe 1998).

In a situation where much international migration involves exchanges between countries with similar levels of economic and social development, who are the migrants? From the great empirical diversity of individual motivations and reasons, a number of broad groups of migrants can be distinguished (Glebe and White 2001).

- Those who manage foreign direct investment and the interests of multinational and transnational enterprises through the implementation, co-ordination and control of regional and local strategies.
- Those whose functions lie specifically within the financial and producer services sectors and who thus provide crucial resourcing and specialist advice to multinational enterprises.
- Those who are involved in educational and training activities which result in the creation (either for the individuals concerned or at a wider scale) of further momentum towards globalisation (for example through foreign language training, the development of international transferable skills, or the acquisition of specialist knowledge or experience to be utilised elsewhere).
- Those who service the culturally-specific demands of the earlier categories – for example through the provision of restaurants, religious services, or education.
- Those who travel as dependants of the previous categories.

It must be acknowledged that, in addition to those who fall into this categorisation, there will be other movers with their own reasons for mobility, often related to personal, social, cultural or environmental goals, and which do not relate directly to the globalisation processes discussed earlier in this article.

One important aspect of the impact of the movement just described is the relative size of the different groups in the categorisa-

tion, and the number of different enterprises controlling those moving in the first two categories. Where a small number of major enterprises is involved similarities in processes may emerge: where there are a large number of enterprises involved more diversity is likely to occur.

The Japanese in London

In the context of the ideas introduced so far, the arrival of Japanese migrants in London provides an interesting case study of the impact of new migration in a global city. The choice of group and city can be justified in a number of ways. Firstly, there has been relatively little history of significant Japanese migration to Europe before the 1970s. Earlier Japanese migration streams had been concentrated, since the period of the Meiji restoration (1868), in the Americas, and particularly in Brazil, Peru, the USA and Canada. The arrival of Japanese migrants in London (and Düsseldorf, Paris, Brussels and other major European destinations) occurred in connection with Japanese foreign direct investment, but in a context of little existing community infrastructure. The effects of a new global migration flow are therefore particularly clear to distinguish.

A second justification for the study of the Japanese in London relates to the fact that the city houses the biggest Japanese group in Europe. The 1991 British census recorded 28 000 Japan-born residents of Greater London – considerably more than the 9 000 recorded in the Ile-de-France region (greater Paris) in 1990, or the

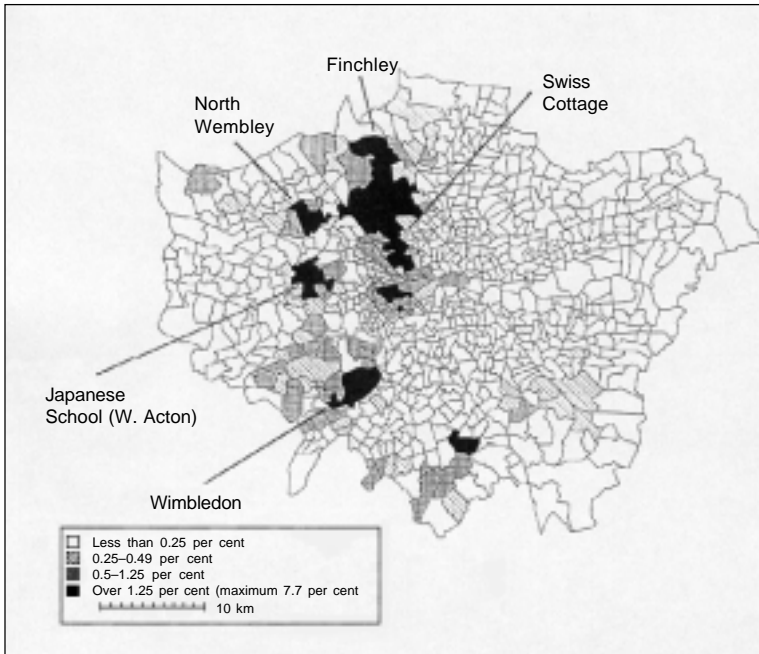

Figure 1: The Japan-born as a percent of residential population, London wards (with the City of London as one unit), 1991.

Source: *Census of Population, unpublished local base statistics.*

7 000 living in Düsseldorf in the mid 1990s (Glebe et al. 1999).

A third point of interest in the Japanese in London lies in the fact that during the inter-censal period between 1981 and 1991 the number of Japanese residents grew faster than any other foreign-born group. Growth has been reduced during the 1990s, partly as a result of the faltering of Japan's own economic prospects, but the Japanese presence in London remains a relatively new and vibrant one.

The major thrust of the second part of this article is to uncover the processes whereby the creation of Japanese 'neighbourhoods' in London has occurred. Unfortunately the data on which a full description of such neighbourhoods can be based are currently somewhat historic, relating as they do

to the results of the 1991 population census. The results of the census taken in April 2001 will not be fully available until 2003. Nevertheless, checks made using the addresses of Japanese-surnamed households in the current telephone directory suggest that the residential geography of the Japanese in London has not changed significantly during the last decade. As will shortly be seen, there are good reasons for this apparently high level of inertia.

Figure 1 illustrates the distribution of the Japan-born population of Greater London in April 1991. A number of simple observations can be made from the map. Firstly, almost the whole of the eastern side of the city is devoid of any significant Japanese presence. This reflects similar absences among mi-

grants from other developed world origins (White 1998), despite the fact that many areas within the eastern side of Greater London have similar housing and social class characteristics to the west in which such migrants (including the Japanese) are concentrated.

A second observation from Figure 1 is that the Japan-born population is distributed in a series of disconnected clusters and sectors, and that in certain cases these incorporate both inner city and suburban zones. Thus, for example, the northern sector of Japanese concentrations, indicated on Figure 1 running from the district named Swiss Cottage out to Finchley, incorporates apartment housing at its inner edge but with spacious detached houses in extensive gardens further to the north. In general, the tendency of the Japan-born to inhabit districts with such varied housing types is distinctive from all other developed-world migrants who tend towards concentration in apartment districts of inner West London. Nevertheless, the census characterisation of the districts of Japanese concentration, whether towards the inner city or the suburbs, shows that they are only present in areas of high quality housing.

A final observation related to the distribution of the Japan-born (Figure 1) is that their levels of residential concentration are relatively high. Whilst they formed only about 0.25% of the total residential population of Greater London, they accounted for 7.7% of the population of one census ward in North Wembley, and their overall level of residential separation from the general population (as measured

through the statistical index of segregation) was as high as occurred amongst the Bangladeshi population – the most segregated of the traditional migrant communities.

Housing a transient population

Japanese migration to London throughout the period since the early 1970s has taken place within a context of increasing Japanese investment in the UK (Glebe et al. 1999), and against the backdrop of the particular characteristics of the Japanese company system and its organisation of the migration of its workers. Patterns of Japanese foreign direct investment have evolved through time, both in terms of countries of destination and in terms of economic sectors. However, a relatively constant feature has been the way in which the movement of associated personnel has been regarded as a necessary but short-term phenomenon (Watanabe 1993). The standard length of stay abroad of Japanese personnel has almost certainly lengthened in many destination cities during the 1990s, but the modal length of stay remains around 3 years. Certain movers, particularly those associated with new projects, may be sent to a particular site for a few months, whilst at the other end of the time scale regional managers who have developed a specialist cultural understanding of business operations in a particular market may be maintained on a posting for 5 years or more. Overall, however, Japanese personnel flows (and associated flows of dependants) are

characterised by their transient nature. Thus the maintenance of a community of any particular size involves, over the years, considerable gross migration flows, and the composition of the community is unstable with a high rate of population turnover.

Local housing markets in destination cities offer only a limited number of opportunities for the accommodation of such migrant flows (White 1988). Owner occupation is not an option for a transitory population, whilst access to the public or co-operative housing sectors is generally prohibited: in most cities such housing has never been envisaged as being available to well-paid transitory migrants. That leaves the privately rented housing sector. This sector in many cities is comprised of accommodation of highly variable age, quality and rent level. In Greater London as a whole the 1991 census recorded less than 15% of housing as being in the private rented sector. A considerable proportion of such housing lay in poorer districts of the city and was unsuitable for an affluent group of migrants. In these circumstances there has been a need in London for the establishment of an organisational structure to fit newly-arriving Japanese migrants into the limited amount of 'appropriate' privately-rented housing available.

One possible solution to this problem might be the purchase by Japanese companies of housing for their personnel, with incoming migrants being fitted straightforwardly into the spaces made vacant by those departing for elsewhere or returning to Japan. In the German city of Düsseldorf, where a

much higher proportion of the city's residents are anyway housed in the privately-rented sector, it has been more common for Japanese companies to act in this way. However, a recent survey by Glebe (2001) found that less than 20% of Japanese households were accommodated in this way. In London companies were becoming active in housing purchase for their personnel in the late 1970s and 1980s, but the fall in property prices at the end of the latter decade led them to withdraw from this activity and progressively to sell off the properties they had acquired.

Instead in London, from the early 1980s onwards, the evolution of the Japanese community has been facilitated by the creation of a specific housing sub-market in which the Japanese companies have no economic stake – but which is highly inter-dependent with their interests and cultures. In this way the companies do not take any financial risk in the housing of their employees, but benefit from a system that works to their specifications.

The specificities of the Japanese housing system in London

The discussion that follows is based on a number of sources, including interviews with a number of estate agents and postal questionnaires administered to Japanese residents throughout London. The aim of the research was to uncover the processes by which newly-arriving Japanese migrants are absorbed into London's

housing market, and to seek to understand the distinctive distribution of the Japanese population identified in Figure 1. The high level of residential segregation of the Japanese is shown to be related to the segregated housing market to which they have access.

Questionnaire respondents indicated that they were offered relatively little information about London before being sent on a posting there: levels of cultural preparation were generally low (although most already had reasonable English-language skills prior to moving). The decision to send an employee to London could be taken quickly, and almost all moves were internal to the company concerned – jobs in London were not publicly advertised (or even advertised locally within a firm). On arrival in London the employee (almost invariably a male) was housed in company lodgings or a hotel (generally a hotel owned by a Japanese chain) and was encouraged to search for housing immediately.

The crucial pivot of this housing search process lies in the specialist Japanese estate agencies that now exist in London. By 1999 there were 15 separate agencies operating in the city, some with multiple offices such that the total number of outlets stood at 26. Although two agencies have started to make use of the internet to disseminate information, the bulk of their marketing activities takes place via booklets of available property. This system is more to the liking of the Japanese companies. Each week the bigger agencies distribute lists of properties available to rent to up to 500 companies, along with certain other outlets such as Japanese restaurants. The

lists are generally organised by districts of London. Employing companies, in distributing these lists to staff newly-arrived from Japan, are able to give strong guidance on which areas of London they want their staff to restrict their housing search to. The power of the companies in this can be shown in the fact that during the early 1990s several of the agencies tried to 'pioneer' the south-eastern suburbs of London as a suitable area for their activities – noting the good quality of the (limited) rental property available, and the relatively good rail links to the central business district (the City of London). The companies declined to endorse this development and as a result the agencies quickly decided to pull out of the area and try another district (East Putney in west London) which received company support and was successful.

The companies' requirements for the location of their staff are generally that they should have good access to a rail or Underground, with a direct link to the place of employment. This was one reason why the agents failed to develop a market in south-east London – because a change from surface train to Underground was needed to gain access to the City. Companies are also keen that their employees live in areas in which other Japanese are present, arguing that this helps to smooth the integration of family members (who customarily arrive in London only after the primary migrant has determined on a property). Access to specific Japanese facilities is not in itself a crucial issue for newly arriving migrants. Few respondents to the questionnaire indicated that such access was important to

them in their choice of property. However, the importance of living in an area where there are other Japanese present ensures access to many facilities since in such districts threshold populations exist for the maintenance of Japanese food shops and so on. In practice the estate agencies also play a vital role in supporting their clients beyond the initial choice of property: they act as advice centres about wider aspects of life in London and can in some cases be called upon in emergencies.

It might be envisaged that the location of the Japanese school would be a crucial attraction for migrant families, but questionnaire responses showed this not to be the case. As shown in Figure 1, the school is currently in West Acton in an area of Japanese concentration. However, a network of school buses supplies the school with pupils from all the main Japanese neighbourhoods of the city: the incentive is thus to live close to one of these school bus routes (themselves determined by demand) rather than close to the school. The presence of specialist Japanese food shops is arguably becoming less of a locational anchor as time goes on: several British supermarket chains now have Japanese food counters catering as much for non-Japanese as for Japanese clientele. Within West London, in particular, few locations are more than 3 km from the availability of sushi.

More than the characteristics of the district of residence, Japanese respondents indicated the overriding importance of the characteristics of individual properties in their search for a place to live. Par-

amount were the standards of the kitchen and the bathroom, and the availability of a plentiful supply of hot water. The demands made on the property are high. Beyond that a crucial factor was that the property should be in an area offering 'security': to some extent a code word reflecting Japanese anxiety about what is stereotypically seen as the more disordered conduct and minor incivilities of life in Europe in contrast to Japan.

Discussion here has so far concentrated on the 'demand' side of the process of Japanese residential settlement in London. However, attention has already been drawn earlier to the relatively limited extent of the high quality private rented property sector in the city. Interviews with Japanese estate agents concentrated in part on the question of who the landlords are.

The responses suggested that a high proportion of the property owners are themselves drawn from longer-standing migrant communities or are of distinctive ethnicity. The concentration area of Japanese residents running between Swiss Cottage and Finchley (Figure 1) coincides with one of the major areas of Jewish residence in London, with one estate agent describing the zone as 'JJ village: Jews renting to Japanese'. Elsewhere significant proportions of landlords are drawn from the Polish, Cypriot and Indian communities, all themselves of post-war migrant origin. In many cases properties that have been rented out for some years have been moved from the general market to the specifically Japanese sub-market in which agents acknowledge that rent levels tend to be 10 to

15% higher: the companies almost universally assist their employees with rent payments.

However, one effect of the arrival of the Japanese and other high income and high status migrant groups in London has been the encouragement of the growth of the privately rented sector. Two particular developments merit mention here. The first occurred in the early 1990s when finance from the Far East came into London to purchase previously owner-occupied properties in suitable areas for future rent in areas already inhabited by the Japanese. In one case a Hong-Kong-owned agency was established for this specific purpose, but elsewhere individual purchasers used British estate agencies to handle house acquisition, with the property then being offered for rent via a Japanese agency.

The second development of the 1990s was for the Japanese agencies, who had previously confined their activities to renting, to get involved in property purchase as well. With what was seen as a rising market for high quality rented property, the aim was to encourage individual buyers to purchase in order to rent out a house or flat. A number of agencies now maintain two inter-linked marketing activities – one seeking to market houses to potential purchasing landlords and the other to act for those same landlords. The first activity is aimed at long-term residents of London, the second at the Japanese. The language of the first marketing exercise is exclusively English: that of the second often Japanese.

Figure 2 is an extract from an example of a recent advertisement. A

Figure 2. A Japanese estate agency advertisement seeking a buyer for a property to be let to Japanese tenants.

number of elements are of interest. An obvious starting point is the name of the agency, in this case located on what is in some ways the Japanese 'high street' of west London – the site of two estate agencies, a specialist food shop, restaurant, sports club and a Japanese second-hand shop selling items too bulky to transport from country to country such as children's bicycles. The price of the house being advertised is high relative to the average cost of property in suburban London. The close proximity of the Japanese school is a major selling point of the property, mentioned both in the 'features' and in the general text. Public transport is also stressed, with the two featured Underground lines (the 'Central' and the 'Piccadilly') giving direct access to the City of London and the West End entertainment area (with its extensive Japanese leisure services) respectively. The Hanger Hill Garden Estate, built in the 1930s, is seen as a secure neighbourhood, whilst a final feature of the advertisement is the mention of access to airports –

in practice this really only refers to London's Heathrow, less than 12 km away. In total the details given in Figure 2 are aimed at demonstrating that there will be no difficulty in finding Japanese tenants for the property: the aim here is first to find a landlord to purchase it.

The Japanese 'community': stability or transience?

The issue of the emergence of a Japanese 'community' in London is a complex one. Two rather different perspectives can be suggested, related first to location and secondly to composition. In terms of location, it is clear that certain districts of London, particularly on the western side of the city, have become associated with the presence of Japanese residents and with certain elements of infrastructure to support them. They have certain characteristics of 'ethnoscapes'. There has been little change in the location of such areas of Japanese concentration over the last 20 years or more, with the growth of Japanese numbers in London being generally accommodated within districts that were singled out by their presence right from the start. Only a few districts have been successfully 'pioneered' as new locations for Japanese settlement over the last decade.

The reasons for this stability in the location of the community clearly lie in the nature of the Japanese migration regime, and in the influence of two significant sets of institutions – the employing companies and the estate agents. Together these have created a situa-

tion in which the incoming Japanese company employee is given sufficient information on which to base a housing choice, but in a very constrained manner. Clearly this serves a number of interests. Skilled Japanese migrants settle in London in a way that is highly satisfactory to the majority of them: whilst they have complaints about London life (for example about unreliable public transport, and about certain aspects of British behaviour) they are happy with their accommodation and their neighbourhoods. The companies are assured that their employees can find accommodation quickly, and that such housing is in accord with the wishes of the companies for their workers and in areas that the companies approve of. Part of that approval would appear to be satisfaction that employees live in an environment within which the maintenance of Japanese networks and ways of life are possible. Japanese company migrants to London are held within a Japanese social milieu. (The significance of this can be seen in findings from other parts of the research – where those who decide to remove themselves from the company migration regime and stay in London almost always move out of the areas of Japanese company and estate agency surveillance and establish residence in less 'Japanese' districts via the services of the 'normal' housing market.) The final interest group served by the institutional system consists of the Japanese estate agencies who are assured of the continuing viability of their businesses, given the essential facilitating role they play in allowing

rapid international interchanges of personnel to take place within the Japanese business sector.

However, this picture of the stability of the location of the Japanese 'community' in London is incomplete without some discussion of the very high rate of change in the composition of the group. With a mean length of stay in London of less than 5 years, individuals and households do not have the time or chance to develop local roots. The 'community' is in a state of constant flux. Nevertheless, there is a relatively high degree of homogeneity in its membership within particular residential zones of the city. In the suburban areas, in particular, most households consist of a male executive educated to university level with a wife and one or more children. The age structures are relatively limited in range, and employment histories have much in common. Intensive efforts are made to integrate newly arriving migrants, particularly the non-working wives for whom the Japanese Women's Association in Great Britain (and other similar organisations) provides handbooks, meetings, and networks of introductions to others. Almost all respondents to the questionnaire (both male and female) indicated that their primary friendship group consisted of other Japanese, often involving active membership of Japanese clubs and associations. Contacts with wider London society were relatively infrequent amongst company mover households. The London Japanese community was therefore of considerable importance as a resource for migrants.

Clearly the Japanese in London do not demonstrate certain of the 'normal' attributes of 'community' such as compositional stability. On the other hand they have similar experiences, similar interests, relative homogeneity, and similar perceived needs. Community links are important in preventing social fragmentation, and in preserving Japanese ways of life.

Discussion

Whilst it can be claimed that the Japanese in London constitute an extreme case, many of the features of their settlement and activities in the city are probably replicated elsewhere by skilled migrant groups moving within the structures of global economic systems. Company-determined transfers across international space have been well documented in British and American firms, particularly in

the financial services sectors (Beaverstock 1994). Cities elsewhere in Europe have seen the establishment of skilled migrant communities in much the same way as London. Freund's (2000) work in Frankfurt am Main is particularly interesting because he compares the settlement of several nationalities including Americans, British, Dutch, Austrians and French as well as Japanese.

Increasing globalisation towards the end of the twentieth century set off major new migration flows that demonstrate a strong element of 'circulation' between states and regions with relatively similar levels of economic development. In the past (for example the early post-war period) the expectation of much international migration was that it would be temporary with migrants returning 'home' after a few years away: in reality such return movement was almost always much less than expect-

ed. With the new flows of the high skilled temporary movement is for many exactly that – movement which is reversed, or superseded by further movement, within a very few years. In the past international movement commonly represented a break in an individual's or household's economic trajectory, leading to a new way of life based on a new activity. For many international movers today migration simply changes the location within which employment and way of life occur, but without a drastic alteration in either of these elements. The new circumstances of international migration are then paralleled by new processes of settlement by international migrants within their destinations, and by the emergence of new aspects to the economic, demographic, social and cultural composition and operation of the areas affected.

References

- Beaverstock, J. (1994). Skilled international labour migration – world cities and banking organisations. *Geoforum* 25: 323–338.
- Castles, S. and Miller, M.J. (1993). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. London: Macmillan.
- Conseil de l'Europe (1998). *Evolution Démographique Récente en Europe*. Strasbourg: Editions du Conseil de l'Europe.
- Freund, B. (2000). Hochqualifizierte Migranten im Rhein-Main-Gebiet. In: A. Escher (ed.), *Ausländer in Deutschland: Probleme einer transkulturellen Gesellschaft aus geographischer Sicht*, pp. 85–97. Mainz: Mainzer Kontaktstudium Geographie.
- Glebe, G. (2001). Segregation of the Japanese business community in Duesseldorf. Paper given at the International Symposium on Immigration Policy in Japan, EU and North America: in Kobe (Japan).
- Glebe, G. and White, P. (2001) Hoch qualifizierte Migranten im Prozess der Globalisierung. *Geographische Rundschau* 53(2): 38–44.
- Glebe, G., Hurdley, L., Montag, B. and White, P. (1999) Investment-led migration and the distribution of Japanese in Germany and Great Britain. *Espace Populations Sociétés* 1999–3: 425–37.
- Sassen, S. (1999). *Guests and Aliens*. New York: The New Press.
- Watanabe, S. (1993) Growth and structural changes of Japanese overseas direct investment: implications for labour and management in host economies. In: P. Bailey et al (eds.), *Multinationals and Employment*, pp 125–158. Geneva: International Labour Office.
- White, P. (1988). Skilled international migrants and urban structure in Western Europe. *Geoforum* 19: 411–22.
- White, P. (1998). The settlement patterns of developed world migrants in London. *Urban Studies* 35: 1725–44.

Euroopan itälaajenemisen vaikutuksista Suomen työmarkkinoihin: Onko odotettavissa muuttoryntäystä Virosta?

Sari Greijus

Tämä artikkeli perustuu Työministeriölle tekemääni tutkimukseen, jonka tavoitteena oli esittää arvio siitä, kuinka itälaajentuminen ja työvoiman vapaa liikkuvuus tulevat vaikuttamaan Suomen työmarkkinoihin. Painopiste selvityksessä annettiin Viron alueelta Suomeen kohdistuvalle muuttopaineelle. Tutkimuksen toisena tavoitteena oli esittää tilastojen pohjalta selvitys Viron taloudellisesta ja demografisesta tilanteesta sekä muista muuttoliikkeen vaikuttavista tekijöistä, kuten työllisyystilanteesta.

Tulevaisuudessa tapahtuvan muuttoliikkeen ennustaminen on aina vaikeaa, koska siihen vaikuttavat useat eri tekijät. Keskeisimmät seikat ovat maiden väliset palkka- ja elintasoerot sekä kohdemaan työmarkkinatilanne. Palkkaerojen ja työmarkkinatilanteen lisäksi muuttopäättökseen syntyyn vaikuttavat työmarkkinatilanne lähtömaassa, alueiden maantieteellinen läheisyys, maastamuuton perinteinen kohdentuminen ja olemassa olevat

etnisyyteen tai sukulaisuuteen perustuvat verkostot, etniset tai poliittiset ongelmat, kulttuuri- ja kielierot sekä käsitykset kotimaan tulevasta taloudellisesta ja sosiaalisesta kehityksestä (European Commission 2001).

Taustaa ja lähtökohdat liikkuvuudelle Euroopassa

Liikkuvuus Euroopan Unionin sisällä on vähäistä. Vain hieman yli viisi prosenttia unionin vakinaisesta väestöstä asuu sellaisessa jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia he eivät ole. Näistä ihmisistä vain noin kolmannes on EU:n kansalaisia. Siten ainoastaan alle kaksi prosenttia EU:n kansalaisista asuu jossakin muussa unionin jäsenvaltiossa. Vuositasolla kokonaismuuton Euroopan Unionin sisällä on arveltu koskettavan noin 0,75 prosenttia vakinaisesta väestöstä. Näistä 25 % on paluumuuttajia ja 20 % on jonkun toisen EU-maan kansalaisia. Tämä tarkoittaa, että EU-kansalaisten liikkuvuus unionin sisällä on alle 0,4 prosenttia sen vakinaisesta väestöstä eli noin 1,5 miljoonaa ihmistä. Vastaava luku Yhdysvalloissa on noin kuusinkertainen. Vaikka alueet eivät

olekaan suoraan verrannolliset muuttovirtojen eikä muuttosyiden osalta, niin silti tilastot osoittavat, että liikkuminen on tavallisempaa USA:ssa. Vuonna 1998 muuttoliike Yhdysvaltojen eri osavaltiojen välillä oli noin 2,4 prosenttia väkiluvusta (CEC 2001).

Kaikilla EU:n jäsenmaiden kansalaisilla on yhtäläiset mahdollisuudet hakeutua töihin missä unionimaassa tahansa. Vapaasti liikkuva työvoima EU:n alueella muodostaa kuitenkin erittäin pienen osan kaikesta työvoimasta. Vaikka vaihtelut eri jäsenmaiden välillä ovat suhteellisen suuria, on niiden työvoimasta keskimäärin vain 3–4 prosenttia ulkomaan kansalaisia (Koivukangas 1998). Erot tässä suhteessa ovat huomattavia. Esim. Luxemburgissa työntekijöistä joka kolmas on ulkomaan kansalainen, kun taas Suomessa vastaavasti vain 1–2 prosenttia työvoimasta. Mielenkiintoista on se, kuinka EU:n jäsenyyttä hakevien Itä-Euroopan maiden mahdollinen liittyminen unioniin tulee vaikuttamaan työvoiman liikkumiseen. Aiempiä kokemuksia voidaan vain varovasti peilata tulevaisuuteen, mutta siitä huolimatta monet nyt esiin nousseista kysymyksistä ovat tuttuja menneisyydestä.

FM Sari Greijus teki Siirtolaisuusinstituutissa keväällä 2001 Työministeriölle tutkimuksen "Eurooppa laajenee – laajenevatko muuttovirrat?", johon artikkeli perustuu.

Suomen liittyminen Euroopan Unioniin ei merkittävästi lisännyt työntekijöiden muuttoa Suomeen muista jäsenvaltioista, vaikka sitä etukäteen pelättiin. Eniten muista jäsenmaista Suomeen kohdistunutta muuttoliikettä on ollut Ruotsista, josta on enimmäkseen palannut suomalaista syntyperää olevia ihmisiä. Suunta on pikemminkin ollut päinvastainen, sillä yhteiset työmarkkinat ovat houkutelleet erityisesti nuoria, koulutettuja ja kielitaitoisia suomalaisia muuttamaan työn perässä muualle Eurooppaan (Työministeriö 1998: 11). Mikäli Euroopan taloudellinen tilanne säilyy nykyisen kaltaisena, ei työvoiman liikkuvuudessa uskota tulevaisuudessakaan tapahtuvan suuria muutoksia.

Mitä opittiin Kreikan, Espanjan ja Portugalin liittyessä EU:iin?

Parhaiten nykytilanteeseen rinnastettavissa on Kreikan, Espanjan ja Portugalin liittyminen unionin jäsenvaltioiksi. Kreikka liittyi Euroopan Unioniin vuonna 1981 ja Espanja ja Portugali viisi vuotta myöhemmin. Tuolloin oli huoli laajamittaisesta työvoiman muutosta kyseisistä maista, minkä pelättiin vakavasti sekoittavan jäsenvaltioiden työmarkkinoita. Näitä pelkoja perusteltiin alueiden maantieteellisellä läheisyydellä, tuloeroilla, korkealla työttömyydellä ja muuttohalukkuudella eli tekijöillä, mitkä pitkälti yhdistetään käynnissä olevaan laajenemis-prosessiin. Yhtäläisyyksistä huolimatta myös eroja nykytilanteeseen oli huomattavasti. Näiden maiden kansalaisia asui paljon muissa EU-maissa jo

ennen maiden jäsenyyttä. Taloudellinen kuilu oli tämänhetkiseen verrattuna merkittävästi pienempi, ja työvoiman rakenne ja koko olivat erilaisia (European Commission 2001).

Espanjan ja Portugalin osalta sovittiin seitsemän vuoden siirtymäajasta. Tuona aikana muut valtiot saivat säilyttää ne rajoitukset, joita oli asetettu ennen unioniin liittymistä rajoittamaan uusien jäsenmaiden työntekijöiden pääsyä työmarkkinoille (Työministeriö 1998: 10). Ensimmäisinä jäsenyy vuosinaan molemmista maista muutti väkeä ulkomaille, suhteellisesti enemmän Portugalista. Muuttotappion huippu saavutettiin vuonna 1990 (Laukkanen 2001). Viiden vuoden kuluttua liittymisestä tilannetta tarkistettiin, ja siirtymäaikoja päätettiin lyhentää vuodella. Maiden väliset elintasoerot olivat kaventuneet, ja Etelä-Euroopan maat olivat itsekin alkaneet vastaanottaa muuttajia mm. Pohjois-Afrikasta (Työministeriö 1998: 10). Mielenkiintoinen havainto on, että vapaan liikkumisen rajoitusten poistuttua muutto Portugalista tyrehtyi, ja sen nettomuutto kääntyi voitolliseksi. Tämä käänsi siirtymäaikoja koskevat oletukset päällelleen (Laukkanen 2001). Siirtymäajan poistumisen oli ennakoitu lisäävän maastamuuttoa, mutta kehitys olikin päinvastainen. Espanjan osalta maastamuutto noudatti vastaavanlaista kaavaa.

Myöhemmin tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että Kreikan, Espanjan ja Portugalin liittyminen EU:iin ei aiheuttanut merkittäviä muutoksia muiden EU-maiden väestössä, työvoimassa tai maahanmuutossa (Työministeriö

1998: 10). Lisäksi on tärkeä huomata, että Espanjan ostovoima on edelleen 24 % ja Portugalin 31 % alle EU:n keskiarvon, mutta enää ei puhuta muuttopaineesta, ja netto-maahanmuutto on molemmissa maissa positiivinen (Laukkanen 2001).

Ennustuksia itälaajenemisen synnyttämistä muuttovirroista

Joidenkin keskeisten laajenemisen jälkeistä muuttoa arvioivien tutkimusten tuloksia on esitetty taulukossa 1, mistä on nähtävissä myös tulosten vaihtelevuus ja ennusteiden epävarmuus. Pitemmän ajan muuttopotentiali jäsenyyttä hakevista valtioista on arvioitu olevan noin 1 % nykyisen EU:n väestöstä, mutta tutkimusten välillä on suuria eroja. Tällainen tasapainoinen määrä uusien jäsenmaiden työntekijöitä saavutetaan vuosikymmeniä tasaisesti vähenevällä muuttovirralla. On arvioitu, että heti liittymisen jälkeisinä vuosina kahdeksasta vuonna 2003 jäsenyyttä hakevasta maasta muuttaisi 70 000–150 000 työntekijää vuosittain (mukana mahdollisesti seuraavia perheenjäseniä ei ole otettu tässä arvioissa huomioon). Lisäksi tutkimukset arvelevat jäsenehdokasvaltioiden kansalaisten suosivan huomattavassa määrin tilapäistyöntekoa, joka olisi kestoltaan joistakin kuukausista muutama vuoteen (European Commission 2001).

Euroopan komission EU:n tutkimuslaitosten konsortiolla tehtämä selvitys (Brücker & Boeri 2000) on yksi kaikkein tarkemmista tutkimuksista. Se näyttää vahvistavan

Taulukko 1: Arviot muuttopotentialista jäsenyyttä hakevista maista* nykyisen unionin alueelle liikkumisen vapautuessa (European Commission 2001).

	Yhteensä	Vuotuinen muutto ensimm. 10 vuoden aik.
Brücker (DIW) ja Boeri (2000) (vain työntekijät)	860 000 (10 vuoden jälkeen)	70 000 laskien 30 000:een
Brücker (DIW) ja Boeri (2000) (kaikki muuttajat)	1,8 milj. (10 vuoden jälkeen)	200 000 laskien 85 000:een
Sinn (ifo) ja muut (2001)	2,7 milj. (15 vuoden jälkeen)	240 000 laskien 125 000:een
Walterskirchen (WIFO) ja Dietz (1998) (pysyvä muutto)		160 000 laskien 110 000:een)

* Jäsenyyttä vuonna 2003 tavoittelevat maat: Tšekki, Unkari, Puola, Slovakia, Slovenia, Viro, Latvia ja Liettua.

muiden tutkimusten tuloksia siitä, että kokonaisvaikutukset EU:n työmarkkinoille ovat rajalliset, sekä positiiviselta että negatiiviselta kannalta. Laajentuminen ei merkittävästi tule vaikuttamaan palkkoihin tai työllisyyteen unionin alueella. Tärkeää on myös huomata, että tämän tutkimuksen mukaan työvoiman liikkuvuus tulee kohdistumaan vain muutamiin jäsenvaltioihin.

Tutkimuksen mukaan uusien jäsenvaltioiden (8 maata) muuttovirta nykyisen EU:n alueelle tulisi olemaan noin 70 000 työntekijää vuosittain (tai 200 000 ihmistä, kun otetaan huomioon ne, jotka eivät ole töissä), edellyttäen työvoiman vapaan liikkumisen. Kahden seuraavan jäsenyyttä hakevan valtion (Romania ja Bulgaria) liittymisen lisäksi vuotuista arviota vielä 50 000 työntekijällä (tai 135 000 ihmistä).

Kyprosta ja Maltaa ei ole otettu huomioon näissä luvuissa niiden pienuuden vuoksi. Nämä muuttovirrat vähentyvät puoleen alkuperäisistä määrästään kymmenessä vuodessa. Arviolta kaksi kolmasosaa tästä muuttovirrasta tulisi kohdistumaan Saksaan, eli noin 45 000 työntekijää vuosittain kahdeksasta jäsenehdokasmaasta ensimmäisinä vuosina. Toiseksi eniten muuttajia vastaanottaisi Itävalta, jonka osuus olisi noin 10 % kokonaismäärästä eli noin 8 000 työntekijää/vuosi.

Pitemmän ajan kuluessa kymmenestä uudesta jäsenvaltiosta EU:iin muuttaneiden määrä (ei vain työntekijät) nousisi vuoden 1998 tasostaan 830 000:sta saavuttaakseen huippunsa 3,9 miljoonaa noin 30 vuoden kuluttua liittymisestä. Näin ollen heidän osuutensa EU:n väestöstä kasvaisi nykyisestä 0,2

%:sta vuonna 1998 1,1 %:iin vuonna 2030 (European Commission 2001).

Entä Suomen osalta? Maahanmuuton ennustetaan kasvavan siten, että liikkumisen vapautumista seuraavana vuonna Suomeen muuttaa lähes 5000 ihmistä enemmän, kuin mitä muuttaisi liikkumisen ollessa rajoitettua (Laukkanen 2001). Tämän jälkeen muuttaminen vähenee varsin nopeasti, mikäli väestön liikkuvuus on rinnastettavissa niihin kokemuksiin, joita on saatu aiemmasta EU:n laajenemisesta, Saksojen yhdistymisestä sekä Pohjois-Amerikan vapaa-kauppa-alueen kehityksestä (NAFTA). Kaikesta seuraavan 30 vuoden aikana tapahtuvasta muutosta Suomen osuus olisi noin 43 000 henkilöä, eli 1,4 % kokonaismutosta. Se on alle puolet siitä, mitä Ruotsin uskotaan vastaanottavan.

Laajenemisen jälkeinen liikkuvuus Viron ja Suomen välillä

Ellei suuria taloudellisia tai poliittisia muutoksia tapahdu, tulee suomalaisen työvoiman siirtyminen uusiin jäsenvaltioihin ja sieltä työvoiman muutto Suomeen olemaan melko vähäistä. Poikkeuksen tässä tekee Viro, josta on odotettavissa jonkin verran muuttopaineita (Koi-vukangas 1998). Erityisesti on otettava huomioon Viron suuri venäläisvähemmistö ja siihen kuuluvien ihmisten mahdollinen pyrkiminen Suomen työmarkkinoille. Myös Puolan mahdollisen EU-jäsenyyden myötä työvoiman liikkuvuus puolin ja toisin mahdollisesti lisääntyisi.

Suomessa on pelätty rajojen avautumisen aiheuttavan virolaisen työvoiman vyöryn Suomen työmarkkinoille. Muuttohalukkuutta on pyritty selvittämään useilla tutkimuksilla. Viimeisin aiheetta käsittelevä selvitys julkistettiin 26.3.2001. Sen mukaan vajaat 50 000 virolaista haluaisi Suomeen töihin Viron liittyttyä unioniin. Tutkimus tehtiin Viron ulkoministeriön ja sosiaaliministeriön toimesta kyselytutkimuksena Saar Poll -tutkimuslaitoksessa (Rislakki 2001). Tutkimuksen mukaan niistä, jotka arvioivat suurella todennäköisyydellä lähtevänsä Virosta ulkomaille töihin, 49 000 valitsisi Suomen. Seuraavaksi tärkeimpiä kohdemaita ovat Saksa ja Ruotsi. Tutkimuksessa ilmeni kuitenkin myös, että muuttojen toteutumiseen on monenlaisia esteitä, eikä Virosta EU-jäsenyyden myötä todellisuudessa tule syntymään mitään työvoimatulvaa ulkomaille. Ulkomaille haluavista 42 % oli työttömiä, eläkeläisiä, kotirouvia tai koululaisia. Tutkijat ovat sitä mieltä, että ulkomailta työskenteleminen on pikemminkin näiden ihmisten toiveuuni kuin realistinen toimintasuunnitelma. Vastaajista 65 % ei ole valmistellut muuttoa mitenkään, ei osaa kieliä, ei omaa kontakteja ulkomaille eikä ole koskaan työskennellyt kotimaansa ulkopuolella.

Uusimpien Suomessa tehtyjen tutkimusten tulokset virolaisten muuttohalukkuudesta Suomeen poikkeavat toisistaan huomattavasti. SAK:n selvityksen mukaan jopa 400 000 virolaista olisi kiinnostunut työskentelemään Suomessa. Talousneuvoston tutkimuksen mukaan sen sijaan noin 5 000 ihmistä saattaisi muuttaa Suomeen uusista EU-maista jäsenyy-

den toteutuessa. Nykyään virolaiset eivät kuitenkaan muuta yhtä helposti kuin vielä joitakin vuosia sitten esim. mansikanpoimijoiksi Suomeen. Nuoret ja koulutetut virolaiset valitsevat nykyisin työpaikkansa koulutuksensa mukaan. EU-pyrkimysten vauhdittamina ovat Viron koululaitokset tasavertaistamassa tutkintojaan EU-maiden tutkintojen kanssa. Viroon saapuu runsaasti työtarjouksia Suomesta, mutta kiinnostus niihin on lopahtanut. Poikkeuksena on kuitenkin it-alan osaajat, jotka ovat hyvin kysytyjä (Turun Sanomat 12.2.2001).

Virosta Suomeen muuttamista helpottaa se, että kieliongelmat ovat yleensä vähäisiä. Viron taluskasvu on kuitenkin saavuttanut hyvän vauhdin ja elintasoerot ovat sen myötä kaventumassa, mikä hillitsee muuttohalukkuutta. Eniten muuttamaan pyrkivien Viron venäläisten muuttoa rajoittaa kieliongelmien lisäksi ammattitaitoon liittyvät rajoitukset (Hjerpe 2000).

Virossa ajatus unioniin liittymisestä on herättänyt huolta aivoiennin lisääntymisestä. Viron opetus- ja palvelualojen työntekijäjärjestöjen keskusliitto TALO vaatii maalle 5–6 vuoden pituista siirtymäaika, jotta Viro ei menettäisi koulutettua työvoimaansa maastamuuton seurauksena. Liitossa pelätään, että Viron lahjakain väestönosa muuttaa pois Virosta parempien palkkojen toivossa, ja tilalle muuttaa kehnoa väkeä muista Euroopan maista. Virossa työnantajat ovat arvostelleet virolaisen työvoiman ammattitaitoa, mikä on pitänyt palkat alhaisina. Maan rajojen ulkopuolella heidän ammattitaitoaan on arvostettu paremmin ja he ovat saaneet kotimaa-

hansa verrattuna huomattavasti parempaa palkkaa. Tällainen kehitys johtaa muuttojen lisääntymiseen, jolloin kouluttamiseen käytetyt kulut jäävät Viron maksettavaksi (Koulutetun työvoiman... 2001).

Työvoiman liikkuvuuden uudet muodot

Muuttamisen ennustetaan tulevan valikoivammaksi seuraavien 5–10 vuoden kuluessa, ja samalla liikkuvuuden luonne on muuttumassa. Tämän kehityksen myötä työssäkäynnin eri muodot painottuvat uudella tavalla eli aiemmin harvinaisemmat liikkuvuuden muodot yleistyvät. Tilapäisluonteinen työnteko kotimaan ulkopuolella lisääntyy, jolloin oleilu toisessa maassa on kestoiltaan rajallista. Lisäksi työntekijöiden muuttaminen maasta toiseen yrityksen sisällä yleistyy ja liikkuminen teollisen ja akateemisen työn välillä tulee joustavammaksi. Myös rajatyönteon arvellaan lisääntyvän (CEC 2001).

Parhaiten muuttajien valikoituminen tulee esille pitkälle erikoistuneen työvoiman piirissä, korkean teknologian yhteydessä ja kasvavilla teollisuudenaloilla, mukaan lukien palvelut. Jo 1990-luvun jälkipuoliskolla on kansainvälisillä työmarkkinoilla havaittu korkeaa koulutusta vaativien työpaikkojen lisääntyvän kolme kertaa nopeammin kuin mitä keskimääräinen työllisyys lisääntyy. Tämän seurauksena vähän koulutettujen, jotka ovat yliedustettuja työttömien joukossa, työllistyminen on ollut keskiarvon alapuolella.

Rajojen tuntumassa ihmisten on mahdollista käydä töissä toi-

nessa maassa ja asua toisessa. Tällainen rajatyönteko voi olla päivittäistä matkustamista edestakaisin maasta toiseen tai satunnaisempia jaksoja muutamista päivistä muutama viikkoon. Rajan yli työssäkäynti on riippuvainen kulkuyhteyksistä sekä matkakustannuksista (European Commission 2001). Lisäksi paikalliset olosuhteet vaikuttavat rajatyönteon yleistymiseen, esim. suurten tehtaiden tai kaupunkien sijainti lisää pendelöintiä rajan yli. Työmatkoista puhuttaessaakin olisikin syytä aina vertailla aikaetäisyyksiä, eikä varsinaisia fyysisiä etäisyyksiä. Rajatyönteosta hyötyy ennen kaikkea työtä tarjoava maa, joka mm. vastaanottaa työntekijän veromarkat ja osan kulutuksesta. Vastaavasti maa, jossa asutaan menettää tuloja. Rajatyönteon Suomen ja Viron välillä on arveltu rajojen avautumisen myötä yleistyvän. Nykyisen unionin alueella rajatyönteko on lisääntynyt. Vuonna 1995 noin 600 000 EU-kansalaista teki päivittäisen työmatkansa rajan yli, heistä noin puolet työskenteli unionin ulkopuolisessa maassa (Ulkoasiainministeriö 2001: 16).

Vapaamman liikkuvuuden vaikutus palkkoihin ja työttömyyteen Suomessa

Suomen tilannetta voidaan työllisyyden ja palkkatason osalta pitää poikkeuksellisen turvattuna. Ulkomaalaisten osuus väestöstämme on vain 1,7 %, mikä on EU-maista vähiten. Kun maassa asuvan ulkomaalaisväestön osuus on näin pieni, asettuvat uusien maahanmuuttajien palkat lähes aina kansalliselle tasolle. Näin käy todennäköises-

ti myös Suomessa, jossa järjestäytymisaste on korkea ja työehtosopimukset suurimmaksi osin yleisistovia (Laukkanen 2001). Poikkeuksen tästä tekevät ulkomaalaisten mukanaan tuomat uudet ammatit, joita kansalliset säädökset eivät vielä koske.

Vaikka työmarkkinoiden avautumisen myötä laajamittaista muutortyöntäystä Suomeen ei tulisikaan, ei tilannetta silti voida pitää täysin ongelmattomana. Potentiaalinenkin muutto voi jarruttaa palkkojen nousua niillä sektoreilla, joissa potentiaalista tarjontaa on (Hjerppe 2000). Enimmäkseen silloin on kyseessä matalapalkkaiset alat. Kilpailun kiristyminen aiheuttaisi sen, että erityisesti alemman palkkatason suhteellisen vähän ammattitaitoa vaativissa töissä palkkatasoon kohdistuisi jopa tiettyä alenempainetta, tai ainakin palkankorotuspaineet vähenisivät.

Elleivät työkustannukset Suomessa joustaa, pelätään kilpailun kiristymisen tai tuotannon siirtymisen takia työpaikkoja siirtyvän halvemmän kustannustason jäsenmaille. On syytä kuitenkin muistaa, että alemman kustannus- ja hintatason lisäksi hakijamaissa on myös merkittävästi alhaisempi tuottavuus kuin nykyisissä jäsenmaissa (VNK 2001). Niin Baltian kuin Itä-Euroopan maissa tuottavuus jää alle EU-maiden keskiarvon. Tämä heikentää näiden maiden hintakilpailukykyä. Paremmassa asemassa ovat vauraimmat hakijamaat.

Yleinen näkemys on, että työvoiman vapaampi liikkuvuus automaattisesti lisää työttömyyttä. Tästä on kuitenkin tutkimusten pohjalta varsin vähän näyttöä. Päinvastoin kasvuteorioiden pe-

rusteella voidaan ajatella, että uudistukset työmarkkinoilla voivat olla myönteinen talouden kasvusysäys myös Suomelle, ja että jarruttamisen sijaan ne voivat jopa piristää taloudellista kasvua. On myös arvioitu, että työvoiman lisäys johtaa vastaavan suuruiseen työllisyyden kasvuun noin viiden vuoden sisällä, eli lisäys tavallaan työllistää itsensä. Tällöin liikkuvuudesta hyötyisivät myös pääomatuloja saavat (Hjerppe 2000).

Viron taloudellinen tilanne ja kehitysnäkymät

Suurimmaksi osaksi uusien jäsenmaiden unioniin liittymisestä johtuva Suomeen muuttava ulkomainen työvoima on lähtöisin Virossa. Siksi on perusteltua selvittää erityisen tarkasti niitä tekijöitä, jotka auttavat arvioimaan Viron muuttopotentiaalia. Seuraavassa on koottu tietoa maan taloudesta, väestöstä sekä työmarkkinatilanteesta. Esitettyihin tilastotietoihin on syytä suhtautua tietyllä varovaisuudella, koska tilastoinnissa saattaa esiintyä puutteita ja lukujen taakse kätkeytyy mm. piilotyöttömyyttä. Esimerkiksi Virossa työttömäksi rekisteröitymisestä on varsin vähän hyötyä, koska työttömyysturva on niin pieni. Tämä puolestaan vääristää maan työttömyystilastoja.

Viron siirtyminen kohti vapaata markkinataloutta alkoi vuonna 1991. Suuria yhteiskunnallisia muutoksia seurasi tuotannon lasku ja elintason jyrkkä heikentyminen. Työllisyys väheni yli viidenneksellä, BKT jopa yli kahdella viidesosalla ja reaali-palkkaindeksi jopa vieläkin enemmän (Katus et

al. 2000: 4–5). Viro lähti taloutensa uudistamiseen vaikeammasta tilanteesta kuin useimmat muut Keski-Euroopan maat. Verrattuna esim. Tšekin tasavaltaan, Unkariin, Puolaan ja Sloveniaan, oli Viro huomattavasti valmistautunut muutosten seurauksiin. Lisäksi Viro joutui kahden muun Baltian maan tavoin uudelleen luomaan kansalliset instituutiot.

Vaikeista lähtökohdistaan huolimatta Viro on saanut taloutensa ponnekaaseen kasvuun. Maan viranomaiset lähtivät ennakkoluvottomasti liikkeelle ja olivat valmiita liberaaleihin talouden uudistuksiin. Makrotalouden vakauttaminen saavutettiin menestyksellisellä valuuttareformilla vuoden 1992 puolivälissä. Myös BKT lasku päättyi jo vuonna 1994 (Katus et al. 2000: 4–5). Vuonna 2000 talouskasvu oli arviolta noin 6,4 %. Kasvun ennustetaan hieman laantuvan vuonna 2001, mutta säilyttävän silti hyvän, 5,0–5,5 prosentin kasvuvauhdin. Kasvun hidastumiseen vaikuttavat viennin nousuvauhdin hidastuminen sekä työmarkkinatilanteen heikentyminen (Koulutetun työvoiman... 2001).

Rakennemuutos on toteutunut Virossa hyvin. Bruttokansantuotteesta 70 % tulee nykyään palveluista, lähes 30 % teollisuudesta ja vain noin 3 % maataloudesta. (CIA 2000). Rakennemuutokset työmarkkinoilla eivät johtaneet laajamittaiseen työttömyyden lisääntymiseen. (Katus et al. 2000: 4–5). Työttömyysaste on ollut kymmenen prosentin luokkaa koko 1990-luvun jälkipuoliskon ajan. Aivan viime aikoina työttömien määrä on lisääntynyt Virossa, kuten muissakin Baltian maissa. Työttömyys nousi vuonna 2000 Virossa 12,3

prosentista 13,7 prosenttiin eli korkeammaksi kuin Liettuassa, missä kasvua pidetään erityisen suurena (Viron Talousviikko 2001).

Viron viennin arvo vuonna 1999 oli 2,5 miljardia dollaria. Tärkeimpiä vientituotteita olivat mm. koneet, raakapuu ja puutavaratuotteet, tekstiilit, elintarvikkeet, metallit ja kemikaalit. Tuonnin arvo vuonna 1999 oli 3,4 miljardia dollaria. Maahan tuodaan mm. koneita, elintarvikkeita, kemikaaleja, metallituotteita ja tekstiilejä. Merkittävimmät kauppakumppanit ovat Ruotsi, Suomi, Venäjä, Latvia, Saksa ja Yhdysvallat. EU-maiden osuus kauppavaihdosta on selvästi suurin. Tammikuussa 2001 kokonaisviennistä kohdistui Euroopan unioniin 77 %. IVY-maiden osuus oli vain 3 %. Tuonnista EU-maiden osuus oli 55 % ja IVY-maiden 10 % (CIA 2000). Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna oli vienti kasvanut 43 % ja tuonti 56 % (Koulutetun työvoiman... 2001).

Viron inflaatio oli 5 % vuonna 2000 (CIA 2000). Viron inflaatiohuipun ennustetaan olevan vielä tulossa. Helmikuussa 2001 kuluttajahinnat olivat 6,1 % korkeammat kuin vuotta aiemmin. Nousua tammikuusta oli 0,3 prosenttiyksikköä. Viron talouden on ennustettu kulkevan eri suuntaan euroalueen inflaation kanssa. Euroalueen inflaation on jatkuvasti hidastunut. Lokakuussa 2000 se oli 2,9 % ja tammikuussa 2001 enää 2,4 %. Viron inflaation uskotaan kuitenkin hidastuvan tämän vuoden jälkipuoliskolla, ja kääntyvän laskuun lähivuosien aikana (Koulutetun työvoiman... 2001).

Viron väestö on vähentynyt taasisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Maan väestökehitys

kääntyi laskuun vuonna 1990, ja sama suunta on jatkunut vuoteen 1999. Tuona ajanjaksona väkiluku väheni noin 125 000 ihmisellä, ollen noin 1 446 000 vuonna 1999 (SOE 1999a: 10, 46, 98).

Negatiivisen väestökehityksen taustalta löytyy kaksi tekijää. Ensimmäinen nettomuutto on ollut negatiivista vuosikymmenen alusta lähtien. Se saavutti huippunsa vuonna 1992, jolloin muuttotappio oli yli 33 000 asukasta. Suurimman lähtijäjoukon muodostavat venäläiset. Toiseksi Viron syntyvyyden lasku on ollut rajuinta koko Itä-Euroopassa (Hietanen 2000). Mitään yhtä, kattavaa selitystä alhaiseen syntyvyyteen ei ole. Ilmiö on yleiseurooppalainen, mutta muutokset ovat jyrkempiä Itä-Euroopassa. Katus arvioi, että Itä-Euroopan mullistukset ja epävarmuus tulevaisuudesta saattavat olla keskeisenä syynä ihmisten hyllyttämiseen saada lapsia. Viime vuosina syntyvyyden lasku Virossa on päättynyt, mutta syntyvyys on edelleenkin vain 60 % Suomen tasosta. On ennustettu, että seuraavan kahdenkymmenenviiden vuoden aikana Viron väestömäärä vähenee 225 000 ihmisellä (Eva 1998: 9). Väestön vähenemistä pidetään yhtenä Viron suurimmista ongelmista.

Yhteenveto

Euroopan unionin laajeneminen itään on tulevaisuuden haaste, jossa yksi keskeisistä tekijöistä on työvoiman vapaan liikkumisen toteutuminen. Erityisen kiinnostavaa on se, paljonko lisääntyvistä muuttovirroista tulee kohdistumaan Suomeen. Viro on hakijamaista tärkein maa Suomen näkö-

kulmasta, koska se sijaitsee maantieteellisesti lähellä, kielimuuri maittemme välillä ei ole korkea ja elintasoerot ovat huomattavia.

Liikkuvuus nykyisen unionin alueella on vähäistä. Vuositasolla EU-kansalaisista muuttaa vain 0,4 % sen vakinaisesta väestöstä eli noin 1,5 miljoonaa ihmistä. Tämä on erittäin pieni osa väestöstä verrattuna esim. Yhdysvalloissa tapahtuvaan muuttoon. Liikkuvuus ei kosketa tasapuolisesti kaikkia jäsenvaltioita, ja ulkomaa-laisten osuus työvoimasta vaihtelee paljon maittain. Suomen liittyessä EU:hun pelättiin maahanmuuttajien vyöryä työmarkkinoille, mikä ei kuitenkaan toteutunut. Enemminkin suunta on ollut päinvastainen, kun nuoret, hyvin koulutetut ja kielitaitoiset suomalaiset ovat hakeutuneet töihin muualle Eurooppaan. Vaikka liikkumisen esteet ovat unionin kehittämisen myötä vähentyneet, on EU:n alueella silti edelleen monia ihmisten vapaata liikkumista rajoittavia tekijöitä.

Tulevan itälaajenemisen vaikutusten ennustamisessa voidaan

vertailukohteena käyttää unionin aiemmasta laajenemisesta saatuja kokemuksia. Erityisesti Espanjan, Portugalin ja Kreikan liittyminen EU:hun 1980-luvulla vastasi monelta osin nykyistä tilannetta. Tuolloin sovittiin seitsemän vuoden siirtymäajasta, jota myöhemmin kuitenkin lyhennettiin. Laajentumisella ei myöhemmissä tutkimuksissa havaittu olleen merkittävää vaikutusta muuttovirtoihin.

Itälaajentumisen seurauksena Suomeen kohdistuvasta muuttopaineesta suurin osa on lähtöisin Virosta. Vaikeista lähtökohdistaan huolimatta Viro on saanut taloutensa ponnekkaaseen kasvuun. BKT lasku päättyi jo vuonna 1994, ja vuonna 2000 talouskasvu oli arviolta noin 6,4 %. Talouden suurimpiin ongelmiin kuuluu inflaatio, jota ei yrityksistä huolimatta ole saatu yleiseurooppalaiselle tasolle. Synkimmissä arvioissa inflaatiohuipun on arvioitu olevan vielä edessä. Kaupankäynnin osalta Viro on hyvin integroitunut Eurooppaan. Väestön väheneminen on Virossa huomattavan nopeaa, mihin ovat syynä alhainen synty-

vyys ja maastamuutto. Syntyvyyden aleneminen on ollut rajuinta koko Euroopassa. Virossa on suuri venäläisvähemmistö, joka on virolaisia halukkaampia muuttamaan. Muuttoa Suomeen rajoittavat kuitenkin kieliesteet ja ammattitaidon puute.

Paljon on ennustuksia tehty siitä, kuinka muuttoliike tulee uusien jäsenvaltioiden myötä kehittymään. Ennustukset eroavat toisistaan merkittävästi, mutta yleisesti ottaen ollaan sitä mieltä, että mitään dramaattista itä-länsi-suuntaista muuttoaaltoa ei ole odotettavissa, eivätkä vaikutukset työmarkkinoihin tule olemaan suuria. Pitkän ajan muuttopotentialiksi uusista jäsenvaltioista on arvioitu noin 1 % nykyisen unionin väkiluvusta, mutta ennustusten välillä on huomattavia eroja. Suomessa maahanmuuttajien osuus väkiluvusta on EU:n alhaisin eli 1,7 %. Meillä on pelätty lisääntyvän ulkomaisen työvoiman kasvattavan suomalaisten työttömyyttä ja alentavan palkkatasoa. Näille peiloille ei tutkimuksista juurikaan ole saatu tukea.

Kirjallisuus

- CEC (2001). Communication from the Commission to the Council New European Labour Markets, Open to All, with Access for all. Commission of the European Communities. Bryssel, 28.2.2001.
- CIA (2000). The World Factbook 2000. Poland [online] viitattu 20.3.2001. Saatavissa: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook>
- European Commission (2001). The Free Movement of Workers in the Context of Enlargement. Information note. 6.3.2001.
- EVA (1998). Viron huominen. Raportti nykypäivästä ja tulevaisuudesta. 94 s. Helsinki.
- Hietanen, L. (2000). Viron väestökato lienee maailmanennätys. Turun Sanomat 23.8.2000.
- Hjerpe, R. (2000). EU:n laajeneminen ja muuttoliikepainet. In Elli Heikkilä (ed): Muuttoliikkeet vuosihannenvaihtuessa – halutaanko niitä ohjata? Muuttoliikesymposium 2000. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 24.
- Katus, K., A. Puur & L. Sakkeus (2000) Fertility and Family Surveys in Countries of the ECE Region. Standard country report. Estonia. United Nations Economic Commission for Europe. United Nations Population Fund. Economic studies No. 10n.
- Koivukangas, O. (1998). Muuttoliike Suomen ja uusien EU-maiden

välillä arvioidaan vähäiseksi. Poikkeuksena Viro ja osin Puola. VATT:n EU-laajenee -seminaari Helsingissä 17.11.1998. Koulutetun työvoiman pelätään katoavan Virosta EU:n myötä (2001). Muistio. Saatu sähköpostina J. Toppilalta 14.3.2001. Laukkanen, E. (2001). EU:n laajentuminen ja maahanmuutto. s. 62–73. Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2001.

Rislakki, J. (2001). 50 000 virolaista haluaisi Suomeen töihin. Helsingin Sanomat 27.3.2001. SOE (1999a). Population. General Demographical Data 1998. Statistical Office of Estonia. Yearbook. 149 s. Tallinn. Turun Sanomat 12.2.2001. Virolaisten kiinnostus Suomeen vähentynyt. Työministeriö (1998). Euroopan unionin laajentumisen vaikutuk-

sista työvoiman liikkuvuuteen. Työhallinnon julkaisu nro 192. 27 s. Helsinki.

Ulkoasiainministeriö (2001). Euroopan unionin laajentuminen. Eurooppa-tiedotus 121/2001.

Viron Talousviikko (2001). Työllisyystilanne heikkenee Baltiassa. Saatu sähköpostina J. Toppilalta 26.3.2001.

Muuttoliikkeen ja etnisyydetutkimuksen (MEV) seminaari pidettiin 5.10.2001 Siirtolaisuusinstituutissa. Fulbright-luennoitsija ja -tutkija *Brian Magnusson* (kuvasa tutkimuspäällikkö *Elli Heikkilän* kanssa) Jyväskylän yliopistosta esitelmöi teemasta *"Immigrants in the Land of the Makah – The Scandinavian Settlement at*

Lake Ozette, Washington". Hän kuvasi skandinaavisen asutuksen syntyä ja sen hajoamista Lake Ozetten alueella. Esitelmän pohjana oli laaja diakuvasarja. Tutkija *Mika Rantanen* (kuva oikealla) Siirtolaisuusinstituutista toi esitelmässään esiin syrjinnän heijastumista pilakuvissa: *"Cartoon as Reflector of Class Hat-*

red". Hän havainnollisti uutta tutkimusmetodia useilla alan tuotoksilla ja totesi, että usein kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Pilapiirroksot ovat *Mika Rantasen* analyysin kohteena myös hänen tulevassa väitöskirjatyössään.

Naisten perhe- ja yhteiskunta-aseman vaikutukset muuttoliikkeisiin

Havannan yliopistossa, Kuu-bassa, järjestettiin 12.11.–16.11.2001 neljäs kansainvälinen workshop liittyen naisten asemaan vuosituhaten vaihteessa. Workshopin oli kutsunut koolle Havannan yliopiston naistutkimuksen laitos suojelijanaan ja tukenaan Kuuban naisten liiton kansallinen johto. Osallistujia konferenssissa oli arviolta 200 henkeä maailman eri puolilta. Konferenssikielinä olivat espanja ja englantia. Konferenssin simultaanitulkkauksen suorittivat viimeisen opiskeluvuoden tulkkio-piskelijat osana opiskeluihinsa liittävää harjoituskurssia.

Konferenssin avajaistilaisuuden juhlapuheessa onnitteltiin 80-vuotiasta Melba Hernández Rodríguez del Reytä, Kuuban naisten asemaa parantanutta kansallissankaritarta. Granma Melba, kuten häntä tuttavallisesti kutsuttiin, on toiminut vahvana naisena Fidel Castron kanssa yhteistoimin muun muassa vallankumouksen aikana. Hän on edesauttanut suvaitsevaisempaan ja tasa-arvoisempaan yhteiskuntamalliin siirtymistä Kuu-bassa ja luonut menestyvän ja vahvan vaikuttajanaisen mallin kuubalaisten sydämiin.

Osallistuin konferenssiin ”Gender and migratory processes” workshop-ryhmän perustamisen innoittamana. Halusin luoda kontakteja tämän erityisaiheen tutkijoihin ja keskustella aiheeseen liittyvistä teoreettisista malleista. Lisäksi koin konferenssin olevan oivallinen paikka tutustua laajemmin naisten yhteiskunnalliseen ase-

maan sekä heitä koskevaan tämän hetkiseen tutkimukseen. Sukupuolta ja muuttoliikkeitä koskeva ryhmä kutistui kuitenkin osallistujien peruuntumisen myötä kovin pieneksi. Audrey Kobayashi nosti esille kansainvälisen muuttoliikkeen synnyttämän monikansalaisuuden ja kansalaisyhteisöjen välisen problematiikan. Sonia Enjamio puolestaan korosti maastamuuton naisvaltaistumisen vaikutuksia ja Alicia Gonzáles kertoi Kuuban maastamuuton vaikutuksista naisten elämään. Elaine Levine kuvasi Väli-Amerikan maiden siirtolaisnaisten asemaa Yhdysvaltojen työmarkkinoilla sekä kertoi naisistuneen siirtolaisuuden vaikutuksista kotimaahan jäävien perheiden elämään. Maan sisäisten muuttoliikkeiden osalta minun esitykseni perheiden muuttopäätösten taustatekijöistä oli konferenssin ainokainen, mutta keskustelua herättävä.

Koska muuttoprosessit raken-tuvat yhteiskunnan monisyisistä taustatekijöistä, sain paljon ajattelun aiheita muun muassa vahvasti esillä olleista perhedynamiikan ja sosioekonomisen aseman keskusteluista. Lisäksi konferenssin antina opin paljon naisten kansainvälisestä nykytilanteesta sekä havait-sin jälleen kerran ongelmien mitta-suhteiden eroavaisuudet niin sa-nottujen teollisuusmaiden ja kehittyvien maiden kansalaisten välillä. Naisten mahdollisuudet vaikuttaa politiikassa ja perheiden sisällä olivat kuitenkin kaikilla keskeisinä teemoina. Teoreettiset keskustelut

Ryhmä konferenssiin osallistuneita naisia. Kirjoittaja edessä vasemmalla.

keskittyivätkin pitkälti yksilötason vaikuttamisen mahdollisuuksien malleihin. Viisipäiväisen yhteistyöskentelyn tuloksena syntyi useita tutkijakontakteja eri tieteenalojen edustajien kesken. Osa kontakteista syntyi välikäsien kautta jopa henkilöihin, jotka eivät itse osallistuneet konferenssiin. Näin ollen keskustelu naisten vaikutusmahdollisuuksista perhe- ja yhteiskuntatasoilla jatkuu sähköpostien välityksellä myös muuttoliikkeiden osalta.

Yleisvaikutelmani Kuubasta on myönteinen. Yhteiskuntarakenne ei ole musta eikä valkoinen, vaan suvaitsevaisen ystävällinen. Arkipäivän hankaluuksista huolimatta, tai kenties juuri niiden ansiosta, ihmiset tuntuivat oivaltaneen onnen rakentuvan pienistä asioista.

Taru Järvinen

Työpaikan löytäminen ja työpaikkojen täyttöketjut

Elli Heikkilä

48th North American Meetings of the Regional Science Association International -konferenssi pidettiin 15.–17.11.2001 Charlestonissa, South Carolina, USA. Monitieteiseen tapahtumaan osallistui satoja tutkijoita eri puolilta maailmaa. Syyskuun terroriteot vaikuttivat osaltaan matkustushalukkuuteen, sillä osa ilmoittautuneista oli perunut matkansa viime hetkellä. Konferenssiohjelmasta puuttuikin monia henkilöitä, joiden olisi pitänyt olla paikalla.

Konferenssiohjelma oli monipuolinen. Muuttoliiketutkimuksen osalta esillä olivat etenkin teeman sisäisestä muutosta ja aluekehityksestä sekä maahanmuutosta. Työllisyyskysymykset olivat myös näkyvästi esillä. Työllisyys onkin keskeisesti kytköksissä myös muuttoliikkeeseen ja alueiden välisiin kehityseroihin.

Ronald McQuaid, Napier University, UK, käsitteli ”*Are Employment Initiatives on Target? – Evidence from Job Search Success*” -esitelmässään työttömien työpaikan etsimistä ja onnistumista yrityksessä löytää oman alansa työtä Skotlannissa. Faktoriantaly-

sin tuloksena heikoimmin työtä löysivät iäkkäät pitkäaikaistyöttömät. Eräinä syinä heikolle työllistymiselle McQuaid mainitsi motivaation puuttumisen ja syrjinnän. Pitkäaikaistyöttömät ovatkin ryhmä, joka tarvitsee erityisesti tukea. Kun pitkäaikaistyöttömät ovat usein aktiivisen työmarkkinapolitiikan avainkohderyhmä, iäkkäät työpaikan hakijat eivät aina sitä ole hänen mukaansa. Uusi jako, ”New Deal”, erottaa sekä iäkkäät että pitkäaikaistyöttömät, ja työkokemus elementtinä on erityisesti suunniteltu lisäämään sekä työllistymistä että itseluottamusta.

Toinen faktori erotti työnhakijat, jotka asuivat metropolialueen ulkopuolella ja joiden saavutettavuus työllisyyttä tarjoaviin keskuksiin oli hyvä mitattaessa työmatka-aikana, mutta joukkoliikenne oli heikosti järjestetty. Tässä ryhmässä käytettiin vähän aikaa työpaikan etsimiseen lehtien kautta. McQuaid toteaaakin, että tärkeää ei ole käytetty aika työpaikan etsimiseen, vaan etsinnän tehokkuus.

Perhefaktori kuvasti täysi-ikäistä työnhakijaa, joka on naimisissa ja jonka perheeseen kuuluu huol-

lettavia lapsia. Työnhakija on ammatillisesti pätevä ja omaa hyvän taloudellisen taustan. Hänen työllistymismahdollisuutensa ovat hyvät. McQuaid nosti lopuksi esiin tutkimustarpeita, joista yksi oli yksinäisten työnhakijoiden työllistymisen esteet – etenkin, kun huomioidaan esim. muutosta aiheutuvat asumis- ja elinkustannukset.

Joseph Persky (& Daniel Feltsen & Virginia Carlson), University of Illinois at Chicago, nosti esiin ”*Regional Variation in Job Vacancy Chains*” -esitelmässään työpaikkojen täyttöketjut. Kun työmarkkinoilla avautuu työpaikka ja siihen valitaan uusi työntekijä, avautuu taas sen seurauksena uusi työpaikka, jos valittu työntekijä on ollut työmarkkinastatukseltaan työllinen. Tällaiset ketjut voivat olla pitkiä. Niiden alueellinen kattavuus voi myös olla laaja, mikäli avoimeen työpaikkaan tulee uusi työntekijä kaukaa, jopa ulkomailta. Ketju on luonnollisesti lyhyt, mikäli työpaikan saa työtön henkilö, oppilaitoksesta valmistuva tai muu työvoiman ulkopuolella oleva henkilö.

Olavi Koivukangas 60 vuotta

Siirtolaisuusinstituutin johtaja, dosentti, FT, Ph.D., Olavi Koivukangas täytti 60 vuotta 12.11.2001. Hän on toiminut Siirtolaisuusinstituutin johtajana sen perustamisesta vuodesta 1974 lähtien ja on tässä ominaisuudessa luonut laajan kontaktikentän siirtolaisuusalalla. Merkkipäivänään hän sai vastaanottaa huomionosoituksia eri puolilta maailmaa. Syntymäpäivän johdosta julkaistiin juhlakirja ”Once a jolly swagman... Essays on migration in honour of Olavi Koivukangas on his 60th birthday.”

Koivukankaan harrastuksista tärkeimmät, ystävyysseuratoiminta ja urheilu, toivat myös lukuisia onnittelijoita. Vuonna 1996 Olavi Koivukangas sai Australian valtion myöntämän Order of Australia (AM)-arvon toiminnastaan Suomen ja Australian kulttuuriyhteyksien edistäjänä. Hän on vuonna 1984 perustetun Suomi-Australia Yhdistysten Liiton puheenjohtaja. Hän on ollut myös Suomi-Seuran johtokunnan jäsen 12 vuotta ja varapuheenjohtaja kuusi vuotta, ja hänet on palkittu seuran kultaisella ansiomerkillä.

Kuvassa Olavi ja Pirjo Koivukangas juhlavastaanotolla Siirtolaisuusinstituutissa.

Valokuvat kertovat

– valokuvien keräyskilpailu Siirtolaisuusinstituutin aluekeskuksessa

Peräseinäjoella sijaitseva Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskus järjestää Valokuvat kertovat -keräyskilpailun Etelä-Pohjanmaalla 1.12.2001–31.3.2002. Kilpailun tarkoituksena on kerätä talteen siirtolaisuuteen liittyviä valokuvia ja näin säilyttää siirtolaisperinnettä jälkipolville. Valokuvat arkistoidaan aluekeskuksen arkistoon. Siellä kuvat ovat muun muassa tutkijoiden käytettävissä, ja siksi tavoitteena on kerätä myös mahdollisimman paljon kuviin liittyvää tietoa. Kilpailuun lähetettäviä kuvia tullaan käyttämään myös Etelä-Pohjanmaan siirtolaisuudesta kertovan kiertonäytelyn perusmateriaalina.

Kilpailukuvilta edellytetään vain, että ne liittyvät jollakin lailla siirtolaisuuteen. Kohdemaana voi olla mikä tahansa maa, jossa kilpailuun osallistuva itse tai

joku hänen tuntemansa henkilö on ollut siirtolaisena. Myös lähtö- ja vierailukuvat ovat tervetulleita. Kilpailuun toivotaan lähetettävän myös nykypäivän kuvia.

Koska kyseessä on keräyskilpailu, palkinnot arvotaan. Ensimmäinen palkinto on 168,19 euroa (1000 mk), toinen palkinto 126,14 euroa (750 mk) ja kolmas palkinto 84,09 euroa (500 mk). Lisäksi arvotaan viisi 16,82 euron (100 mk:n) palkintoa. Palkinnot jaetaan erillisessä palkintotilaisuudessa, johon on koottu nähtäville kilpailun satoa.

Valokuvia voi lähettää osoitteeseen: Siirtolaisuusinstituutti, Pohjanmaan aluekeskus, Keikulinukuja 1, 61100 Peräseinäjoki.

Lisätietoja kilpailusta antaa toimistosihiteeri Tuula Koskimies-Hautaniemi, puh. 06-418 1275.

"Once a jolly swagman ..."

Essays on migration in honour of
Olavi Koivukangas on his 60th birthday

150 mk

EUR 25

USD 30

+ postituskulut/mailing costs

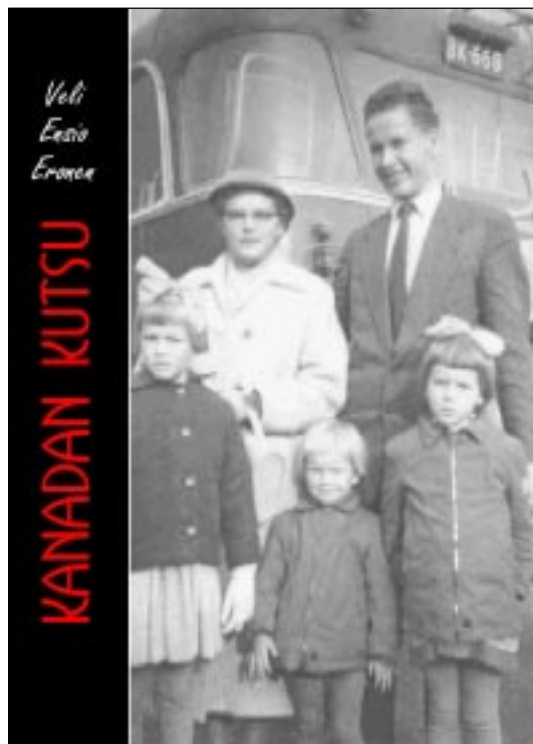
Tilaukset/Orders:

Institute of Migration/Piija Huhtala
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
tel. 02-2317 536, fax 02-2333 460
e-mail: piija.huhtala@utu.fi

Sirtolaisuusinstituutin hallitus ikuistettiin vielä vanhassa Piispankadun miljöössä lokakuun kokouksen yhteydessä. Vasemmalta Ismo Söderling, Juho Savo, puheenjohtaja Pertti Paasio, Olavi Koivukangas, John Hackman, Tapani Tuomiharju, Regina Ruohonen, Ilkka Mäkelä ja Kristina Pingoud.

Veli Ensio Eronen Kanadan kutsu

”Me on nyt sitten päätetty, että kesäloman jälkeen me lähdetään. Ratkaisu ei ole helppo meille eikä se ole mieleinen kaikille meidän sukulaisilekaan. Kun me ollaan vielä näinkin nuoria ja työnhaluisia, niin ajattelimme pärjäävämmme. Jospa vaan olisi onni mukana ja kaikki menisi suunnitelmien mukaan...”

Näin Veli Eronen kertoi vanhemmilleen perheensä muuttoaikeista Kanadaan vuonna 1957. Velin päiväkirjamerkintöihin ja muistoihin perustuva *Kanadan kutsu* on mielenkiintoinen ja värikäs kuvaus Erosten elämästä Kanadassa viisikymmenluvulta aina näihin päiviin. Samalla kirja tarjoaa tyyppillisen kuvan suomalaisten sotien jälkeisestä siirtolaisuudesta yleensäkin. Vieras kieli ja kulttuuri aiheutti monelle muuttajalle ongelmia, mutta suomalaisella yhteisöllä oli ratkaisevan tärkeä merkitys tulokkaiden sopeutumisessa uuteen kotimaahan.

Kanadan kutsu jatkaa Siirtolaisuusinstituutin kaunokirjallista sarjaa, jossa on aikaisemmin ilmestynyt Helena d’Avinon muistelmat Carmen – kohtaloni.

Hinta 15 euroa

+ postikulut

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Piispankatu 3, 20500 Turku (8.1.2002 alk. Linnan-
katu 61, 20100 Turku), puh. 02-231 7536, fax: 02-233 3460, email: piija.huhtala@
utu.fi, internet: <http://www.migrationinstitute.fi>